



## Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL  
ELEANOR SHARPSTON  
prezentate la 24 ianuarie 2013<sup>1</sup>

**Cauzele conexe C-457/11, C-458/11, C-459/11 și C-460/11**

**Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort)**

**împotriva**

**KYOCERA Document Solutions Deutschland GmbH și alții**

**Canon Deutschland GmbH**

**Fujitsu Technology Solutions GmbH**

**Hewlett Packard GmbH**

**împotriva**

**Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort)**

[cerere de decizie preliminară formulată de Bundesgerichtshof (Germania)]

„Drept de autor și drepturi conexe în societatea informațională — Efectul în timp al Directivei 2001/29/CE — Dreptul de reproducere — Excepții sau limitări — Compensație echitabilă — Noțiunea «reproducere pe hârtie sau orice suport similar realizate prin folosirea oricărui tip de tehnici fotografice sau prin alt proces cu efecte similare» — Reproduceri realizate cu ajutorul imprimantelor sau al calculatoarelor personale — Reproduceri efectuate de la o sursă digitală — Reproduceri realizate prin utilizarea unui lanț de dispozitive — Consecințele neutilizării măsurilor tehnice disponibile pentru a preveni sau a limita actele neautorizate — Consecințele unei autorizări exprese sau implicite de a realiza reproduceri”

1. Directiva 2001/29<sup>2</sup> impune statelor membre să reglementeze dreptul exclusiv al autorilor de a autoriza sau de a interzice reproducerea directă sau indirectă, temporară sau permanentă, prin orice mijloace și în orice formă, în totalitate sau în parte, a operelor lor. Totuși, în anumite cazuri, pot fi prevăzute și excepții sau limitări ale acestui drept, în special în ceea ce privește „reproducere pe hârtie sau orice suport similar realizate prin folosirea oricărui tip de tehnici fotografice sau prin alt proces cu efecte similare” și „reproducere pe orice suport realizate de către o persoană fizică pentru uz personal și în scopuri care nu sunt direct sau indirect comerciale”, cu condiția ca titularii de drepturi să primească compensații echitabile.

2. În Germania, compensațiile echitabile sunt obținute prin impunerea unei redevențe în sarcina celor care produc, importă sau vând dispozitive capabile să realizeze reproducere. În litigiile principale, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție) trebuie să stabilească dacă redevența ar trebui percepută pentru imprimante sau calculatoare personale care pot realiza reproducere numai atunci când sunt conectate la unul sau la mai multe alte dispozitive, precum scanere, care pot face ele însele obiectul acestei redevențe. Instanța menționată a adresat, prin urmare, două întrebări privind

1 — Limba originală: engleza.

2 — Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO L 127, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230) (denumită în continuare „directiva”).

interpretarea directivei în scopul elucidării problemei. În plus, instanța de trimitere dorește să aște în ce măsură posibilitatea aplicării unor măsuri tehnice pentru prevenirea sau limitarea reproducerii<sup>3</sup> ori autorizarea explicită sau implicită a reproducerii influențează pretențiile la compensații echitabile. În sfârșit, aceasta adresează și o întrebare privind domeniul de aplicare temporal al directivei.

3. Întrebările amintite, deși par relativ simple la prima vedere, ridică în realitate probleme complexe în ceea ce privește interacțiunile dintre directivă și legislația germană, precum și dintre diferitele dispoziții din cadrul fiecărui sistem în parte.

## Dreptul Uniunii Europene

### *Directiva*

4. Articolul 2 din directivă, intitulat „Drepturi de reproducere”, prevede:

„Statele membre prevăd dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea directă sau indirectă, temporară sau permanentă, prin orice mijloace și în orice formă, în totalitate sau în parte:

(a) pentru autori, a operelor lor;

[...]”

5. Articolul 5 alineatul (2) prevede printre altele:

„Statele membre pot să prevadă excepții și limitări de la dreptul de reproducere prevăzut la articolul 2 în următoarele cazuri:

(a) pentru reproduceri pe hârtie sau orice suport similar, realizate prin folosirea oricărui tip de tehnici fotografice sau prin alt proces cu efecte similare, cu excepția partiturilor, cu condiția ca titularii de drepturi să primească compensații echitabile;

(b) pentru reproduceri pe orice suport realizate de către o persoană fizică pentru uz personal și în scopuri care nu sunt direct sau indirect comerciale, cu condiția ca titularii de drepturi să primească compensații echitabile care să țină cont de aplicarea sau neaplicarea măsurilor tehnice menționate la articolul 6 pentru operele sau obiectele protejate în cauză;

(c) pentru acte specifice de reproducere realizate de către biblioteci publice, instituții de învățământ sau muzee sau de către arhive, al căror scop nu este obținerea de avantaje comerciale sau economice directe sau indirecte;

[...]”

6. Articolul 5 alineatul (3) prevede printre altele:

„Statele membre pot să prevadă excepții sau limitări de la drepturile prevăzute la articolele 2 și 3 în următoarele cazuri:

(a) utilizarea în scopul unic de ilustrare în cadrul procesului educativ sau al cercetărilor științifice, atât timp cât sunt indicate sursele, inclusiv numele autorului, cu excepția cazurilor în care acest lucru se dovedește imposibil și în măsura justificată de scopurile necomerciale urmărite;

3 — În aceste concluzii vom folosi termenii „copiere” și „reproducere” drept echivalenți.

[...]

- (n) utilizarea, în scopul cercetării sau studiului privat, prin comunicarea sau punerea la dispoziția persoanelor aflate în clădirile instituțiilor menționate la alineatul (2) litera (c), prin intermediul unor terminale speciale, a unor opere sau a altor obiecte protejate cuprinse în cadrul colecțiilor lor, care nu fac obiectul condițiilor de achiziționare sau de licențiere;

[...]”

7. Toate celelalte cazuri enumerate la articolul 5 alineatele (2) și (3)<sup>4</sup> privesc utilizarea în scopuri necomerciale sau, mai general, în interes public. Deși condiția privind compensația echitabilă este prevăzută cu caracter *imperativ* numai în cazurile de la articolul 5 alineatul (2) literele (a), (b) și (e) din directivă<sup>5</sup>, considerentul (36) al acesteia precizează în mod clar că statele membre trebuie să aibă *posibilitatea* de a reglementa o astfel de compensație cu privire la una sau la toate celelalte excepții sau limitări facultative ale dreptului de reproducere<sup>6</sup>.

8. Articolul 5 alineatul (5) prevede:

„Excepțiile și limitările prevăzute la alineatele (1), (2), (3) și (4) se aplică numai în anumite cazuri speciale care nu intră în conflict cu exploatarea normală a operei sau a altui obiect protejat și nu aduc în mod nejustificat atingere intereselor legitime ale titularului dreptului.”

9. Trebuie observat că articolul 5 alineatul (5) din directivă, cunoscut și sub numele de „tripla condiție”, reproduce aproape identic conținutul articolului 9 alineatul (2) din Convenția de la Berna (în versiunea din 1967)<sup>7</sup>, al articolului 13 din Acordul TRIPS (din 1994)<sup>8</sup> și al articolului 10 alineatul (2) din Tratatul OMPI privind dreptul de autor (din 1996)<sup>9</sup>. În cadrul Acordului TRIPS, cele trei condiții au fost interpretate de un grup special al OMC<sup>10</sup>. Foarte pe scurt, grupul special a considerat că cele trei condiții erau cumulative: în ceea ce privește prima condiție (anumite cazuri speciale), limitările sau excepțiile trebuiau definite în mod clar și trebuiau să prezinte o aplicabilitate și un obiectiv restrâns, în ceea ce privește a doua condiție (compatibilitatea cu exploatarea normală), excepțiile sau limitările nu trebuiau să permită utilizări care intră în concurență cu mijloacele economice prin care titularii drepturilor obțin în mod normal foloase materiale din operele lor, iar cât privește a treia condiție (de a nu se aduce atingere în mod nejustificat intereselor legitime ale titularului dreptului), aceasta excludea orice excepție sau limitare care cauzează sau are potențialul de a cauza un câștig nerealizat nejustificat pentru titularul dreptului.

4 — Articolul 5 alineatul (2) privește numai excepțiile și limitările dreptului de reproducere definit la articolul 2. Articolul 5 alineatul (3) privește de asemenea excepțiile și limitările dreptului de transmitere sau de punere la dispoziție menționat la articolul 3, care nu constituie însă obiectul prezentei cauze. Cu excepția articolului 5 alineatul (2) litera (a), toate limitările sau excepțiile permise la articolul 5 alineatul (2) sau (3) (20 în total) sunt definite în funcție de obiectivul reproducerii; în anumite cazuri, identitatea persoanei care realizează reproducerea este unul dintre criterii (de exemplu, persoane fizice, biblioteci publice, instituții de învățământ sau muzee, organisme de radiodifuziune sau presa); pe lângă articolul 5 alineatul (2) litera (a), numai în două cazuri se face referire la criterii tehnice [înregistrările efemere de la articolul 5 alineatul (2) litera (d) și comunicarea prin terminale speciale de la articolul 5 alineatul (3) litera (n)].

5 — Articolul 5 alineatul (2) litera (e) se referă la „reproduceri ale programelor difuzate de instituții sociale non-profit, cum ar fi spitale sau închisori”.

6 — Articolul 5 alineatul (1), care nu face obiectul prezentei cauze, *impune* ca anumite acte provizorii de reproducere care constituie o parte integrantă și esențială a unui proces tehnic și care nu au semnificație economică de sine stătătoare să fie exceptate de la dreptul de reproducere. Nu este însă prevăzută nicio compensație în astfel de cazuri.

7 — Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice din 1886 completată la Paris în 1896, revizuită la Berlin în 1908, completată la Berna în 1914, revizuită la Roma în 1928, revizuită la Bruxelles în 1948, revizuită la Stockholm în 1967 și la Paris în 1971 și modificată la Berna în 1979 (Uniunea de la Berna). Toate statele membre sunt părți la Convenția de la Berna.

8 — Acordul privind aspectele legate de comerț ale drepturilor de proprietate intelectuală, care figurează în anexa 1 C la Acordul de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), semnat la Marrakech la 15 aprilie 1994 și aprobat prin Decizia 94/800/CE a Consiliului din 22 decembrie 1994 privind încheierea, în numele Comunității Europene, referitor la domeniile de competență sa, a acordurilor obținute în cadrul negocierilor comerciale multilaterale din Runda Uruguay (1986-1994) (JO L 336, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 10, p. 3).

9 — Tratatul OMPI privind drepturile de autor (WTC), Geneva (1996) (JO 2000, L 89, p. 8, Ediție specială, 11/vol. 20, p. 214). Tratatul a intrat în vigoare la 14 martie 2010, atât pentru UE, cât și pentru fiecare dintre statele membre, toate fiind parte la Tratatul WTC (JO 2010, L 32, p. 1).

10 — Statele Unite – articolul 110 alineatul (5) din Legea privind dreptul de autor, WT/DS160/R, 15 iunie 2000, punctul 6.97 și urm.

10. Articolul 6 alineatul (3) din directivă definește „măsurile tehnice” drept „orice tehnologie, dispozitiv sau componentă care, în cadrul funcționării normale, este proiectată pentru a preveni sau a limita, în ceea ce privește operele sau alte obiecte protejate, acte care nu sunt autorizate de titularul dreptului de autor al unui drept conex dreptului de autor [...]. Măsurile tehnologice sunt considerate eficiente când utilizarea unei opere sau a unui alt obiect protejat este controlată de titularii de drepturi în baza aplicării unui cod de acces sau a unui proces de protecție, cum ar fi criptarea, bruierea sau alte transformări ale operei sau ale altui obiect protejat, sau a unui mecanism de control al copierii care atinge obiectivul protecției”. În esență, articolul 6 impune statelor membre să ofere titularilor de drepturi protecția juridică necesară împotriva oricăror mijloace menite să eludeze astfel de măsuri tehnice pentru ca acestea să fie aplicate în mod voluntar de titularii de drepturi sau introduse în implementarea măsurilor adoptate de statele membre însele.

11. Articolul 10 din directivă este intitulat „Aplicarea în timp”. Potrivit articolului 10 alineatul (1), dispozițiile directivei se aplică tuturor operelor care sunt, la data de 22 decembrie 2002, protejate prin legislația statelor membre în domeniul dreptului de autor și al drepturilor conexe. Articolul 10 alineatul (2) prevede: „Prezenta directivă se aplică fără să aducă atingere actelor încheiate sau drepturilor dobândite înainte de 22 decembrie 2002.”

12. Conform articolului 13 alineatul (1), statele membre trebuiau să pună în aplicare actele cu putere de lege și actele administrative necesare aducerii la îndeplinire a directivei până la 22 decembrie 2002. Potrivit articolului 14, directiva a intrat în vigoare la data publicării sale în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene*, mai precis la 22 iunie 2001.

#### *Hotărârea Padawan*

13. Curtea a interpretat dispozițiile directivei în mai multe hotărâri, dintre care cea mai relevantă pentru prezenta cauză este probabil Hotărârea Padawan<sup>11</sup>, al cărei obiect l-a constituit articolul 5 alineatul (2) litera (b) din directivă, cunoscut în general sub denumirea de excepția privind „copia privată”.

14. Hotărârea menționată avea ca obiect o redevență percepută pentru suporturi de înregistrare digitală<sup>12</sup> în temeiul excepției privind copia privată reglementată în Spania în conformitate cu articolul 5 alineatul (2) litera (b) din directivă. Curtea nu a urmat poziția exprimată de Comisie, potrivit căreia, în lipsa unor dispoziții exprese în directivă, statele membre erau libere să stabilească modalitățile de finanțare a compensației echitabile (numai în limitele impuse în special de drepturile fundamentale și de principiile generale de drept) și, cu alte cuvinte, obligația care li se impunea era mai degrabă de rezultat decât de mijloace<sup>13</sup>. Dimpotrivă, Curtea a considerat că o persoană care, prin utilizarea excepției privind copia privată, cauzează titularului dreptului un prejudiciu care îi dă acestuia dreptul la compensație echitabilă trebuie să finanțeze acea compensație cu titlu de despăgubire<sup>14</sup>. Curtea a apreciat astfel că există în mod necesar o legătură între aplicarea unei redevențe în privința echipamentelor de reproducere digitală, a dispozitivelor și a suporturilor de memorie și utilizarea acestora la copierea privată<sup>15</sup>. Cu toate acestea, dat fiind că, din punct de vedere

11 — Hotărârea din 21 octombrie 2010, Padawan (C-467/08, Rep., p. I-10055, în special punctele 38-50); a se vedea de asemenea Hotărârea din 16 iunie 2011, Stichting de Thuiskopie (C-462/09, Rep., p. I-5331, punctele 18-29).

12 — CD-uri, CD-RW-uri, DVD-uri și dispozitive MP3. Deși astfel de suporturi de memorie pot fi folosite la păstrarea copiilor digitale ale unui text sau ale unui document grafic, acestea sunt utilizate în mod obișnuit pentru a reproduce materiale audio sau audio-video, precum muzică sau filme.

13 — A se vedea Concluziile avocatului general Trstenjak din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Padawan, citată anterior (punctul 32). Comisia își menține acea poziție, iar Kyocera susține o poziție similară în prezenta cauză (a se vedea punctul 92 de mai jos). Curtea a subliniat însă, în Hotărârea Stichting de Thuiskopie (citată la nota de subsol 11), că statelor membre le revine o obligație de rezultat (a se vedea punctele 34 și 39 din hotărârea menționată).

14 — Punctele 40 și 45 din Hotărârea Padawan; a se vedea de asemenea punctele 24 și 26 din Hotărârea Stichting de Thuiskopie, citată la nota de subsol 11.

15 — Hotărârea Padawan, citată la nota de subsol 11 (punctul 52).

practic, nu este posibil ca nivelul redevenței datorate să poată fi stabilit prin raportare la fiecare utilizare reală, trebuie să se considere că persoanele fizice utilizează toate funcțiile echipamentului pus la dispoziție în calitate de utilizatori privați; prin urmare, faptul că dispozitivele au capacitatea de a face copii poate justifica aplicarea unei redevențe pentru copii private<sup>16</sup>. Curtea a precizat însă că aplicarea fără distincție a unei astfel de redevențe în privința unor echipamente, dispozitive sau suporturi de memorie care nu sunt puse la dispoziția utilizatorilor privați, ci sunt rezervate în mod evident altor scopuri decât realizarea de copii private, este contrară directivei<sup>17</sup>.

### Dreptul german relevant

15. Articolul 53 din Legea germană privind dreptul de autor și drepturile conexe (Urheberrechtsgesetz)<sup>18</sup> stabilește anumite situații în care, prin derogare de la dispozițiile de drept comun privind drepturile de autor, este permisă reproducerea materialului protejat.

16. De la data de 13 septembrie 2003, articolul 53 alineatul (1) din UrhG permite oricărei persoane fizice să realizeze copii individuale ale unei opere în scop privat pe orice suport, cu condiția ca acestea să nu servească direct sau indirect unui scop lucrativ și să nu fi fost realizate pe baza unui original obținut în mod vădit ilegal – excepție asemănătoare în mare măsură cu cea prevăzută la articolul 5 alineatul (2) litera (b) din directivă; în schimb, înaintea acestei date, persoanele fizice nu erau singurele care beneficiau de acest drept. În plus, o persoană autorizată să efectueze copii poate de asemenea să încredințeze unei alte persoane realizarea acestora exclusiv cu titlu gratuit – condiție care nu este prevăzută în mod expres în cuprinsul directivei – sau, de la 13 septembrie 2003, pe hârtie sau pe orice suport similar prin intermediul oricărui tip de tehnică fotomecanică sau prin alt proces cu efecte similare – condiție care reia dispozițiile articolului 5 alineatul (2) litera (a) din directivă.

17. Articolul 53 alineatul (2) din UrhG are o structură mai complexă. Acesta permite persoanelor (nu numai persoanelor fizice) să realizeze sau să dispună realizarea de copii individuale ale unei opere pentru propriul uz: (i) în scopuri științifice, în măsura necesară; (ii) pentru includerea copiilor în arhiva personală, în măsura necesară, cu condiția ca și originalul să aparțină persoanei care realizează copiile; (iii) în scopuri de informare personală cu privire la subiecte de actualitate, în cazul în care originalul a fost radiodifuzat; (iv) ale unor articole, pasaje extrase din lucrări publicate sau lucrări epuizate de cel puțin doi ani. Aceste excepții nu corespund în mod clar celor prevăzute de directivă; întrucât nu se limitează la persoanele fizice, ele depășesc limitele articolului 5 alineatul (2) litera (b) din directivă; întrucât se aplică numai utilizării în scop personal, ele sunt mai restrictive decât cele prevăzute la celelalte alineate ale aceleiași dispoziții.

18. Până la modificarea UrhG în 2003, excepțiile prevăzute la articolul 53 alineatul (2) din UrhG nu erau supuse niciunei alte condiții. Odată cu modificarea amintită, excepția de la punctul (ii) al acestei dispoziții trebuie să îndeplinească cel puțin una dintre următoarele condiții: copierea trebuie realizată pe hârtie sau pe orice suport similar, prin intermediul oricărui tip de tehnică fotomecanică sau printr-un alt proces cu efecte similare; aceasta trebuie realizată exclusiv pe un suport analogic<sup>19</sup> și/sau arhiva trebuie să fie destinată interesului public și să nu urmărească un scop lucrativ. Excepțiile de la punctele (iii) și (iv) trebuie să îndeplinească cel puțin una dintre primele două condiții menționate.

16 — *Ibidem* (punctele 46, 55 și 56).

17 — *Ibidem* (punctul 59).

18 — Legea privind drepturile de autor și drepturile conexe (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte) din 9 septembrie 1965, în versiunea în vigoare înainte de 1 ianuarie 2008 (denumită în continuare „UrhG”). Potrivit guvernului german, de la 13 septembrie 2003, UrhG a fost pe deplin armonizată cu directiva prin Legea privind reglementarea drepturilor de autor în societatea informațională (Gesetz zur Regelung des Urheberrechts in der Informationsgesellschaft). În ceea ce privește dispozițiile invocate de Bundesgerichtshof, această lege pare să fi modificat articolul 53 alineatele (1)-(3) din UrhG.

19 — A se vedea punctul 48 și urm. de mai jos.

19. Articolul 53 alineatul (3) din UrhG are ca obiect articole sau pasaje, precum și opere de mică întindere și permite copierea pentru uz personal (din nou, nu se aplică exclusiv persoanelor fizice) în scopuri didactice sau în vederea pregătirii unor examene, în esență, în cadrul tuturor instituțiilor de învățământ de orice tip. Conținutul său corespunde parțial articolului 5 alineatul (2) litera (c) și articolului 5 alineatul (3) litera (a) din directivă.

20. Potrivit articolului 54a alineatul (1) din UrhG, în cazul în care opera este de așa natură încât devine previzibilă reproducerea ei prin fotocopiare sau prin orice proces cu efecte similare – condiție care de asemenea reia dispozițiile articolului 5 alineatul (2) litera (a) din directivă – în scopurile prevăzute la articolul 53 alineatele (1)-(3) din UrhG, autorul operei poate solicita producătorilor, importatorilor sau distribuitorilor dispozitivelor „destinate să realizeze astfel de reproduceri” o „angemessene Vergütung”<sup>20</sup>. Articolul 54g alineatul (1) din UrhG prevede că autorul poate solicita informații celor care datorează o asemenea remunerație. Cu toate acestea, conform articolului 54h alineatul (1) din UrhG, numai societățile de gestiune colectivă autorizate au dreptul să solicite remunerația sau informațiile în discuție.

21. Potrivit articolului 54d din UrhG și anexei II la aceasta, valoarea taxei aplicată dispozitivelor enumerate la articolul 54a alineatul (1) va oscila între 38,35 euro și 613,56 euro, în funcție de numărul copiilor care pot fi făcute pe minut, precum și a capacității de a face copii color; totuși, prin convenția părților, pot fi stabilite și alte sume.

### **Situația de fapt, procedura și întrebările preliminare**

22. Verwertungsgesellschaft Wort (denumită în continuare „VG Wort”) este o societate de gestiune colectivă autorizată. Ea este singura responsabilă să reprezinte autorii și editorii operelor literare în Germania. Aceasta are, așadar, dreptul să solicite remunerații de la producătorii, importatorii sau distribuitorii unor dispozitive care intră sub incidența obligației de a plăti remunerația destinată autorilor prevăzute la articolul 54a alineatul (1) din UrhG. În nume propriu și în numele unei alte societăți de gestiune colectivă ce reprezintă titularii drepturilor de exploatare a operelor grafice de orice fel, VG Wort a solicitat o astfel de remunerație de la pârâtele din acțiunea principală (denumite în continuare „furnizorii”)<sup>21</sup>, sub forma unei redevențe percepute pentru calculatoare, imprimante și/sau plotere<sup>22</sup> comercializate în Germania între începutul anului 2001 și sfârșitul anului 2007. Sumele pretinse au la bază tarifele convenite între cele două societăți de gestiune colectivă și publicate în Bundesanzeiger (Buletinul federal de anunțuri oficiale).

23. Furnizorii susțin în special că imprimantele și ploterele nu pot reproduce singure nicio operă. Acest lucru este posibil numai dacă sunt conectate la un dispozitiv care folosește o tehnică fotografică sau un proces cu efecte similare pentru a crea o imagine a operei. Prin urmare, compensația ar trebui să provină numai de la aceste dispozitive, iar nu de la imprimante și plotere. Furnizorii consideră că

20 — Termenul „angemessene Vergütung” este utilizat în cuprinsul considerentului (10) al directivei, fiind tradus în engleză cu „appropriate reward”, iar în franceză, cu „rémunération appropriée”. Considerentul (10) pare să se refere mai degrabă la exploatarea normală a drepturilor de autor decât la excepțiile prevăzute la articolul 5 alineatele (2) și (3). Termenul german pentru „compensație echitabilă” din directivă este „gerechte Ausgleich” („fair compensation” în engleză și „compensation équitable” în franceză). Pentru a complica și mai mult lucrurile, termenul „angemessene Vergütung” este utilizat în versiunea germană a articolului 11bis alineatul (2) și a articolului 13 alineatul (1) din Convenția de la Berna (citată la nota de subsol 7) și s-a tradus în engleză și în franceză cu „equitable remuneration”, respectiv, cu „rémunération équitable”; de asemenea, acest termen corespunde aceluiași traduceri în alte câteva directive ale Uniunii Europene din domeniul proprietății intelectuale.

21 — KYOCERA Document Solutions Deutschland GmbH, Epson Deutschland GmbH și Xerox GmbH (cauza C-457/11) și Canon Deutschland GmbH (cauza C-458/11) (părțile din litigiile principale vor fi denumite în continuare, împreună, „Kyocera”); Fujitsu Technology Solutions GmbH (denumită în continuare „Fujitsu”) (cauza C-459/11) și Hewlett Packard GmbH (denumită în continuare „Hewlett Packard”) (cauza C-460/11).

22 — Trasatorul este un tip de imprimantă. A se vedea punctul 54 de mai jos.

această abordare este conformă cu jurisprudența anterioară a Bundesgerichtshof, potrivit căreia, în cazul în care mai multe dispozitive precum un scanner, un calculator și o imprimantă sunt conectate pentru a copia un document, remunerația este datorată numai pentru dispozitivul care prezintă cel mai clar caracteristicile tehnicii fotografice – și anume scannerul.

24. În opinia instanței de trimitere, ar mai exista încă două întrebări care privesc calculul remunerației. În cazul în care măsuri tehnologice menite să împiedice copierea sunt disponibile, însă nu sunt folosite, sau atunci când copierea a fost autorizată în orice mod, mai este datorată compensația echitabilă pentru operele originale în cauză? În plus, nu este pe deplin clar din ce moment și în ce cazuri reglementarea națională trebuie interpretată în conformitate cu directiva.

25. Bundesgerichtshof adresează, așadar, următoarele întrebări<sup>23</sup>:

- „1) La interpretarea dreptului național, directiva trebuie luată în considerare și pentru evenimente care au avut loc ulterior intrării sale în vigoare, la 22 iunie 2001, dar înainte de data aplicării sale la 22 decembrie 2002?
- 2) Reproducerea cu ajutorul imprimantelor [sau al calculatoarelor personale] reprezintă o modalitate de reproducere realizată prin folosirea oricărui tip de tehnici fotografice sau prin alt proces cu efecte similare, în sensul articolului 5 alineatul (2) litera (a) din directivă?
- 3) În cazul unui răspuns afirmativ la a doua întrebare: cerințele directivei cu privire la compensații echitabile pentru excepțiile sau limitările la dreptul de reproducere, potrivit articolului 5 alineatele (2) și (3) din directivă și ținând seama de dreptul fundamental la egalitatea de tratament consacrat la articolul 20 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, pot fi considerate îndeplinite și în cazul în care respectiva compensație echitabilă<sup>24</sup> ] nu este datorată de producătorii, de importatorii și de distribuitorii de imprimante [sau de calculatoare personale], ci de producătorii, de importatorii și de distribuitorii unui alt echipament sau ai mai multor echipamente dintr-un lanț de dispozitive destinate reproducerii?
- 4) Posibilitatea aplicării unor măsuri tehnice potrivit articolului 6 din directivă face inaplicabilă condiția unei compensații echitabile în sensul articolului 5 alineatul (2) litera (b) din directivă?
- 5) Condiția [articolul 5 alineatul (2) literele (a) și (b) din directivă] și posibilitatea [a se vedea considerentul (36) din preambulul directivei] unei compensații echitabile nu se aplică în cazul în care titularii drepturilor de autor au consimțit explicit sau implicit la reproducerea operelor lor?”

26. VG Wort, furnizorii, guvernele finlandez, german, irlandez, lituanian, olandez, polonez și spaniol, guvernul Regatului Unit și Irlandei de Nord, precum și Comisia au depus observații scrise. VG Wort, Fujitsu, Hewlett Packard, Kyocera, guvernele ceh, german, olandez, austriac, guvernul Regatului Unit, precum și Comisia au prezentat observații orale în ședința din 22 octombrie 2012.

23 — Cele cinci întrebări adresate în cauzele C-457/11 și C-458/11 sunt identice și se referă la imprimante la a doua și la a treia întrebare; aceleași întrebări sunt adresate în cauza C-459/11, cu excepția faptului că a doua și a treia întrebare se referă mai degrabă la calculatoare personale decât la imprimante; în cauza C-460/11, numai primele trei întrebări privesc imprimantele.

24 — „angemessene Vergütung” – a se vedea nota de subsol 20.

## Apreciere

27. Bundesgerichtshof are sarcina de a interpreta anumite dispoziții din UrhG în conformitate cu directiva, în măsura în care dreptul Uniunii impune o astfel de interpretare. Instanța de trimitere adresează, prin urmare, o întrebare privind aplicarea *ratione temporis* a directivei, precum și alte patru întrebări privind interpretarea dispozițiilor materiale. Dat fiind că nu este contestată aplicabilitatea directivei în ceea ce privește cea mai mare parte a perioadei în litigiu, ne vom ocupa, mai întâi, de problemele de fond. Înainte de toate, se impune însă o analiză a câtorva aspecte de ordin general privind directiva și raportul ei cu legislația germană.

### Considerații introductive

Raportul dintre preambul și dispozițiile materiale ale directivei

28. O caracteristică a directivei este amploarea preambulului său, care este extrem de detaliat, cu aproximativ 40 % mai întins decât partea care conține dispozițiile materiale. În cursul procedurilor în fața Curții, s-a făcut adesea trimitere la anumite considerente din preambul, iar Curtea și-a întemeiat hotărârile<sup>25</sup> cu preponderență pe astfel de considerente.

29. Din preambul reiese în mod clar că legiuitorul a intenționat să realizeze pe cât posibil nu numai uniformitatea necesară pieței interne<sup>26</sup>, ci și să permită o adaptare la noile forme de exploatare, la noile utilizări și la noile descoperiri tehnologice<sup>27</sup>. Prin urmare, există anumite motive care justifică o abordare progresivă, evolutivă și favorabilă uniformizării în interpretarea directivei.

30. Pe de altă parte, trebuie amintit că statele membre beneficiază de o marjă largă de apreciere, iar multe aspecte nu sunt armonizate. De exemplu, până la ce nivel compensația este echitabilă și cum trebuie aceasta finanțată? Simpla existență a 20 de excepții sau de limitări facultative ale dreptului de reproducere, dintre care 17 permit obținerea ulterioară a unei compensații echitabile, departe de a urmări uniformizarea sau armonizarea, par să echivaleze practic cu renunțarea la atingerea acelor obiective. Din moment ce legiuitorul a acordat în mod deliberat statelor membre libertatea de a alege, nu pare adecvată eliminarea de către Curte a acelor opțiuni în numele unei armonizări mai profunde.

31. Mai mult, securitatea juridică reprezintă o condiție *sine qua non* a armonizării pieței interne<sup>28</sup>, iar o interpretare fundamentată pe o abordare progresivă și evolutivă nu favorizează o securitate juridică optimă. Confruntată cu evoluții tehnologice și comerciale interdependente, Curtea nu poate depăși anumite limite pentru a oferi o interpretare a legislației care să țină seama de aceste progrese. De la un anumit moment, numai legiuitorul este competent să asigure această adaptare.

32. Nu în ultimul rând, recomandăm prudență în ceea ce privește importanța excesivă acordată preambulului în raport cu partea care cuprinde dispozițiile materiale ale directivei. Este adevărat că un act trebuie interpretat ținând seama de motivele care au dus la adoptarea acestuia<sup>29</sup>. Am dori să reamintim însă conținutul punctului 10 din Acordul interinstituțional privind orientările comune pentru calitatea redactării legislației comunitare<sup>30</sup>, care prevede: „Scopul considerentelor este de a

25 — A se vedea de exemplu Hotărârile Padawan și Stichting de Thuiskopie, citate la nota de subsol 11.

26 — A se vedea punctele 35 și 36 din Hotărârea Padawan.

27 — A se vedea de exemplu considerentele (5)-(7), (39), (44) și (47) ale directivei.

28 — A se vedea de exemplu considerentele (4) și (21) ale directivei.

29 — A se vedea de exemplu Hotărârea din 29 aprilie 2004, Italia/Comisia (C-298/00 P, Rec., I-4087, punctul 97).

30 — Acordul din 22 decembrie 1998 (JO 1999, C 73, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 2, p. 112).



prezenta motivele concise care justifică principalele dispoziții din partea dispozitivă, fără a le reproduce sau a le parafraza. Acestea nu conțin dispoziții normative sau declarații politice”. Cu toate că aceste orientări nu sunt obligatorii, se poate prezuma că instituțiile care le-au adoptat de comun acord (Parlamentul European, Consiliul și Comisia) le urmează în elaborarea proiectelor legislative<sup>31</sup>.

#### Legătura dintre directivă și legislația germană

33. Directiva protejează, în primul rând, dreptul fundamental al autorului de a autoriza sau de a interzice reproducerea operelor sale. Deși nu reglementează contracte de licență, aceasta pleacă de la premisa că autorii pot negocia o remunerație în schimbul autorizației de a li se reproduce operele. În considerentul (10) al directivei se precizează că autorii trebuie să primească o „remunerație adecvată” pentru utilizarea operelor lor<sup>32</sup>.

34. Statele membre pot reglementa însă una sau toate excepțiile ori limitările enumerate exhaustiv aduse dreptului de a autoriza sau de a interzice reproducerea. În trei dintre aceste cazuri, statele membre sunt obligate să garanteze că autorii primesc o compensație echitabilă pentru o încălcare a drepturilor lor (în celelalte cazuri, acestea au posibilitatea, iar nu obligația de a prevedea o astfel de compensație)<sup>33</sup>. Întrebarea preliminară din prezenta cauză privește în principal două dintre aceste trei cazuri, și anume articolul 5 alineatul (2) litera (a) din directivă, care permite o excepție sau o limitare în cazul reproducerilor „pe hârtie sau orice suport similar realizate prin folosirea oricărui tip de tehnici fotografice sau prin alt proces cu efecte similare” și articolul 5 alineatul (2) litera (b), care privește „reproduceri pe orice suport realizate de către o persoană fizică pentru uz personal și în scopuri care nu sunt direct sau indirect comerciale”. Cu toate acestea, cea de a treia întrebare adresată de Bundesgerichtshof se referă în mod expres la toate dispozițiile articolului 5 alineatele (2) și (3) din directivă, care enumeră 20 de situații oarecum similare, în care statele membre pot prevedea o excepție sau o limitare a dreptului de reproducere<sup>34</sup>, iar cea de a cincea întrebare (privind autorizația acordată de titularii drepturilor) face trimitere la toate aceste situații.

35. Trebuie reamintit că dispozițiile articolului 5 alineatele (2) și (3) sunt, toate, facultative, posibilitatea constând în aceea de a reglementa sau de a nu reglementa o excepție sau o limitare a dreptului de reproducere. Natura facultativă a excepțiilor sau a limitărilor oferă statelor membre o anumită libertate de acțiune în acest domeniu, ceea ce se reflectă în preambulul directivei, în special în considerentele (34), (36)-(40), (51) și (52).

36. Din considerațiile de mai sus putem formula câteva concluzii.

37. În primul rând, o excepție sau o limitare a dreptului de reproducere ar fi contrară directivei în cazul în care sfera acesteia ar fi mai largă decât cea prevăzută de dispozițiile articolului 5 alineatele (2) și (3). Totuși, dată fiind natura facultativă a acestor dispoziții și posibilitatea de a introduce mai degrabă o limitare decât o excepție, o măsură cu o sferă de aplicare mai restrânsă ar fi compatibilă. De exemplu, un stat membru nu poate, în temeiul articolului 5 alineatul (2) litera (b), să reglementeze o excepție aplicabilă tuturor reproducerilor realizate de o persoană fizică pe orice tip de suport, fără a

31 — A se vedea de exemplu Hotărârea din 12 iulie 2005, Alliance for Natural Health și alții (cauzele conexate C-154/04 și C-155/04, Rec., p. I-6451, punctul 92), și Hotărârea din 10 ianuarie 2006, IATA și ELFAA (C-344/05, Rec., p. I-403, punctul 76).

32 — A se vedea nota de subsol 20.

33 — În această privință, trebuie amintit articolul 17 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care protejează, printre altele, dreptul de a folosi și de a dispune de bunurile dobândite în mod legal, inclusiv proprietatea intelectuală, și care prevede că nimeni nu poate fi lipsit de bunurile sale „decât pentru o cauză de utilitate publică, în cazurile și condițiile prevăzute de lege și în schimbul unei despăgubiri juste acordate în timp util pentru pierderea pe care a suferit-o”; a se vedea și articolul 1 din Protocolul adițional la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

34 — În considerentul (32) al directivei se precizează că enumerarea este exhaustivă și că „ține cont în mod corespunzător de diferitele tradiții juridice ale statelor membre”; cu alte cuvinte, pare că această listă este, în realitate, o compilație de excepții și de limitări preexistente în diferitele sisteme juridice naționale, caracteristică ce poate explica de ce unele situații se suprapun (proiectul inițial al Comisiei privind directiva conținea numai opt excepții sau limitări posibile; lista a devenit mai lungă și mai detaliată pe durata procedurii legislative).

preciza scopul introducerii excepției, întrucât sfera excepției ar fi mai largă decât cea a articolului menționat (sau a oricărei alte dispoziții). Invers, un stat membru poate, tot în temeiul articolului 5 alineatul (2) litera (b), să prevadă o excepție privind reproducerile realizate de o persoană fizică numai pe hârtie și exclusiv în scopul studiului individual, dat fiind că, deși sfera de aplicare a acestei excepții este mai restrânsă decât cea prevăzută, nu ar depăși cadrul a ceea ce este permis.

38. În al doilea rând, la evaluarea compatibilității unei dispoziții de drept național (sau a interpretării date acesteia) cu directiva, trebuie să se țină seama de suprapunerea parțială a diferitelor situații. Directiva nu impune ca excepțiile sau limitările din dreptul național să fie formulate în așa fel încât fiecare dintre acestea să corespundă fiecăreia dintre cele 20 de situații prevăzute la articolul 5 alineatele (2) și (3). O excepție sau o limitare națională a dreptului de reproducere poate fi, așadar, compatibilă cu directiva chiar dacă include elemente rezultate din două sau din mai multe dispoziții ale articolului 5 alineatul (2) sau (3). Totuși, cum o astfel de excepție nu poate depăși cadrul prevăzut de aceste dispoziții, se impune să se garanteze că orice astfel de excepție „hibrid” nu asociază mai multe condiții în așa fel încât să acopere un domeniu care s-ar afla în afara cadrului excepțiilor și limitărilor permise de directivă.

39. În această privință, observăm că, deși au la bază ipoteze foarte diferite – chiar contradictorii – de fapt, definițiile prevăzute la articolul 5 alineatul (2) literele (a) și (b) se suprapun considerabil în ceea ce privește actele de reproducere la care se referă. În timp ce definiția de la articolul 5 alineatul (2) litera (a) se limitează numai la mijloacele de reproducere și la suportul folosit, articolul 5 alineatul (2) litera (b) se referă exclusiv la identitatea persoanei care realizează reproducerea și la scopurile pentru care este realizată.

40. Prin urmare, o excepție privind reproducerile realizate de o persoană fizică pe hârtie sau pe orice suport similar prin utilizarea oricărui tip de tehnici fotografice sau prin alt proces cu efecte similare, pentru uz personal și în scopuri care nu sunt direct sau indirect comerciale (în care este inclusă, așadar, cea mai mare parte a fotocopiilor private de materiale protejate prin dreptul de autor) va intra sub incidența uneia sau a alteia dintre dispoziții sau chiar a ambelor. Dimpotrivă, reproducerile realizate de alte persoane decât cele fizice și prin alte mijloace nu vor intra sub incidența niciuneia dintre cele două excepții; pentru ca o excepție care privește astfel de reproduceri să fie compatibilă cu directiva, aceasta va trebui să fie reglementată de o altă literă a articolului 5 alineatul (2) sau (3).

41. Alineatele (1)-(3) ale articolului 53 din UrhG, invocate de Bundesgerichtshof și de părțile în litigiu ca fiind relevante în soluționarea cauzei, par să reglementeze atât cazurile care se suprapun, cât și pe cele care nu se suprapun din cuprinsul articolului 5 alineatul (2) literele (a) și (b) din directivă. În plus, aceste dispoziții privesc cel puțin parțial și alte câteva excepții, precum cele referitoare la domeniile educațional și științific, în care compensația echitabilă este facultativă, iar nu obligatorie. Articolul 54a alineatul (1) și articolul 54d coroborate cu anexa II la această lege prevăd o scală de remunerație unică pentru dispozitivele capabile să realizeze fotocopii (sau echivalente ale acestora) ale conținutului protejat, în oricare dintre scopurile prevăzute la articolul 53 alineatele (1)-(3)<sup>35</sup>. Această lipsă de corelare între directivă și UrhG nu înlesnește sarcina de a stabili compatibilitatea interpretării legii germane cu directiva. În cazul în care o legislație națională asociază mai multe excepții, s-ar putea ridica chiar problema compatibilității acelei legislații cu directiva în cauză [am adăuga și faptul că utilizarea termenului „angemessene Vergütung” la articolul 54a alineatul (1) din UrhG complică și mai mult lucrurile, întrucât creează o confuzie cu alte concepte decât acela de compensație echitabilă în sensul directivei<sup>36</sup>].

35 — A se vedea punctele 15-21 de mai sus.

36 — A se vedea nota de subsol 20.

42. Totuși, în măsura în care taxa se aplică numai dispozitivelor capabile să realizeze „reproduceri pe hârtie sau pe orice suport similar [...] prin folosirea oricărui tip de tehnici fotografice sau prin alt proces cu efecte similare”, toate aceste acte de reproducere corespund ipotezei de la articolul 5 alineatul (2) litera (a) din directivă, chiar dacă unele dintre ele pot corespunde și altor excepții, cum ar fi excepția privind copia privată. Prin urmare, în vederea asigurării coerenței, condițiile care guvernează redevența trebuie să fie conforme cu dispozițiile articolului 5 alineatul (2) litera (a).

#### Raportul dintre redevență și despăgubirea adecvată

43. A patra și a cincea întrebare privesc, în esență, consecințele unui anumit comportament din partea titularilor de drepturi – neaplicarea unor măsuri tehnice disponibile de prevenire sau de limitare a copierii și autorizarea implicită sau expresă de a copia – asupra dreptului lor la o compensație echitabilă într-o situație în care se aplică una dintre excepțiile sau limitările adoptate în temeiul articolului 5 alineatul (2) sau (3) din directivă. Aceste probleme se ridică la momentul calculării cuantumului redevenței percepute pentru dispozitive în vederea finanțării compensației echitabile, iar nu în contextul unui litigiu în care ar fi contestat dreptul la remunerație al titularului. Nu este mai puțin adevărat că întrebările pleacă de la prezumția că sumele impuse sunt destinate titularilor de drepturi și că vor fi, prin urmare, calculate având în vedere cuantumul total al compensației echitabile care trebuie plătită.

44. Se impune însă observarea faptului că în câteva state membre (aparent însă nu și în Germania) redevențele prelevate pentru dispozitive și pentru suporturi de memorie vide sunt destinate nu numai plății compensației echitabile în favoarea titularilor de drepturi, ci și unor obiective colective sau culturale precum promovarea producțiilor literare, muzicale sau audiovizuale<sup>37</sup>.

45. Problema legăturii dintre redevențe, compensația echitabilă și astfel de obiective colective sau culturale nu face obiectul prezentei cauze, însă a fost adresată Curții de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă de Justiție) din Austria<sup>38</sup> într-o altă procedură preliminară aflată în prezent pe rolul Curții. Ar fi inoportună antepunerea cu privire la acea întrebare în speță, dar ar putea fi utilă luarea acesteia în considerare la examinarea întrebărilor din prezenta cauză. Întrucât redevențele sunt calculate pentru a oferi o compensație echitabilă titularilor în sensul directivei, marja de apreciere pe care statele o au la stabilirea a ceea ce poate reprezenta compensație echitabilă este importantă – indiferent că are ca unic scop repararea „prejudiciului” menționat în considerentul (35) al directivei și la punctul 39 și următoarele din Hotărârea Padawan<sup>39</sup> sau dacă reprezintă o contribuție mai generală în favoarea intereselor comune ale titularilor de drepturi.

46. Vom examina acum întrebările adresate de Bundesgerichtshof, începând cu cele patru întrebări pe fond.

#### *A doua întrebare: criteriile prevăzute la articolul 5 alineatul (2) litera (a) din directivă*

47. Instanța de trimitere ridică întrebarea dacă „reproducerile realizate pe hârtie sau pe orice suport similar prin folosirea oricărui tip de tehnici fotografice sau prin alt proces cu efecte similare” de la articolul 5 alineatul (2) litera (a) din directivă includ și reproducerile obținute prin utilizarea de imprimante sau de calculatoare personale (în principiu, folosite împreună)?

37 — A se vedea International Survey on Private Copying Law & Practice, Stichting de ThuisKopie, 2012, p. 9.

38 — Cauza C-521/11, Amazon.com International Sales și alții. Se pare că în Austria 50 % din sumele colectate sunt destinate prin lege unor obiective sociale sau culturale.

39 — A se vedea punctele 13 și 14 de mai sus. În acea hotărâre, observăm că trimiterile la considerentele din preambul sunt calificate, probabil din neatenție, drept „dispozițiile” directivei.

48. Întrebarea vizează distincția dintre copiile realizate după un document original pe „suport analogic” (în esență, un document pe hârtie sau pe un alt suport similar reprodus printr-un proces „analogic/analogic”, de exemplu o fotocopie) și reproducerile unui document „pe suport digital” (care există în formă electronică, tipărit printr-un proces de reproducere „digital/analogic”, de exemplu tipărirea unei pagini de internet). Dat fiind faptul că reproducerile amintite sunt definite potrivit unor criterii tehnice, în cadrul examinării acestei întrebări trebuie să se țină seama de câteva noțiuni care explică modul de funcționare a proceselor și a dispozitivelor în cauză<sup>40</sup>.

49. În concepția comună, fotografia constă, în esență, în capturarea unei anumite imagini prin mijloace optice (astfel cum ar fi fost percepută prin obiectivul camerei la un moment dat) și în memorarea rezultatului în vederea reproducerii sale ulterioare ca imagine. Imaginea poate fi un document, dar vom folosi termenul „imagine” pentru a include reproducerea oricărui tip de document, fie că este vorba de un text sau de un grafic.

50. În fotografia tradițională, negativul fotosensibil al filmului este expus la lumină dintr-un punct fix, iar după dezvoltare este folosit drept filtru la proiectarea imaginii respective pe hârtia fotosensibilă, pe care sunt imprimate copii pozitive. Imaginea capturată și reprodusă este analogică imaginii percepute prin lentilă.

51. Fotografia digitală nu înregistrează imaginea într-o formă analogică, ci sub forma unui număr foarte mare de pixeli care variază în privința culorii și a intensității. Informația digitală poate fi apoi transferată (printr-o conexiune directă, inclusiv o conexiune fără fir, sau printr-un dispozitiv portabil, precum un card de memorie) către alte dispozitive care pot reproduce o imagine analogică pe diferite tipuri de suporturi. În prezent, camerele foto digitale pot fi încorporate și în alte dispozitive, cum sunt multe (poate majoritatea) telefoane mobile și „tablete”.

52. În fotocopiatoarele xerografice (cu alte cuvinte, cele mai moderne), lumina strălucitoare este proiectată asupra documentului și este reflectată apoi pe un cilindru electrostatic care atrage sau respinge tonerul (cerneală pulverizată) în funcție de intensitatea luminii care cade pe fiecare parte, formând o imagine analogică ce este apoi transferată pe hârtie. Niciuna dintre părțile la procedură care au prezentat observații nu a contestat – și pare de altfel de necontestat – faptul că un astfel de proces este o „tehnică fotografică” sau un „proces cu efecte similare” în sensul articolului 5 alineatul (2) litera (a) din directivă.

53. Un scanner capturează imaginea unui document (tot prin proiecția unei lumini) sub formă de informație digitală, care poate fi transferată pe alte dispozitive, capabile să o memoreze sau/și să reproducă o imagine analogică pe diferite tipuri de suport.

54. O imprimantă produce imagini folosind informațiile digitale pe care le primește din alte surse, precum un calculator, o cameră digitală sau un dispozitiv de memorie portabil (de exemplu, un card de memorie, un dispozitiv USB sau un CD-Rom). Diversele tipuri de imprimante utilizează diferite procese: astfel, imprimantele laser reflectă pe un cilindru o imagine analogică de la o sursă digitală care este apoi transferată pe hârtie, un proces în mare similar fotocopiatoarelor xerografice, în timp ce imprimantele cu jet de cerneală creează imaginea direct pe hârtie de la informația digitală. Majoritatea imprimantelor produc imagini pe mai multe tipuri de hârtie; unele pot imprima și pe alte suporturi, precum pânză sau folie transparentă. Trasatoarele sunt, în esență, imprimante speciale destinate anumitor aplicații grafice; inițial ele produceau imagini prin mișcarea unui stilou pe hârtie, dar în prezent pot utiliza tehnici similare celor întrebunțate de alte imprimante.

40 — Descrierea care urmează nu are pretenția să fie foarte exactă sau exhaustivă, ci, mai degrabă, să traseze cadrul în care se înscrie cea mai mare parte a situațiilor vizate de întrebările adresate.

55. Un scanner și o imprimantă, conectate între ele, îndeplinesc aceeași funcție globală precum un fotocopiator. În anumite cazuri, acestea trebuie conectate împreună la un calculator pentru a îndeplini funcția menționată, în timp ce, în alte cazuri, pot fi conectate direct între ele sau informația poate fi transferată de la unul la altul folosind un dispozitiv de memorie portabil. Imprimantele multifuncționale sau dispozitivele „integrate” (AIO) combină funcțiile (printre altele) ale unui scanner, ale unei imprimante și ale unui fotocopiator; acestea au o memorie și o capacitate de stocare limitate și specializate, cele ale unui calculator fiind mult mai mari și mai puțin specializate.

56. Informația care conține imaginea digitală poate fi introdusă pe un calculator (direct, de exemplu de la o cameră digitală sau de la un scanner, ori indirect, printr-un dispozitiv de memorie portabil sau de pe internet), unde poate fi memorată, chiar manipulată și trimisă apoi la un dispozitiv periferic (precum un monitor sau o imprimantă) pentru a reproduce o imagine analogică. O imagine scanată este în mod normal stocată în așa fel încât reproducerea să constituie o reprezentare vizuală a originalului; totuși, un program de recunoaștere optică a caracterelor (OCR) poate fi folosit la transformarea textului tipărit în informație digitală neutră, după care acesta poate fi reprodus într-o formă vizuală diferită de original. Informația digitală reprezentând un text sau o imagine grafică poate fi creată într-un calculator fără imaginea originală, folosind o tastatură sau un mouse și programul potrivit. Cu toate acestea, un calculator nu poate captura sau reproduce de unul singur o imagine fără un dispozitiv periferic de intrare și de ieșire.

57. O descriere schematică a modurilor în care o imagine poate fi reprodusă folosind unul sau mai multe dintre dispozitivele de mai sus cuprinde, prin urmare, o fază inițială, o fază intermediară și o fază finală. Faza inițială poate presupune introducerea optică a unui original analogic sau crearea neoptică a unui original digital. Faza intermediară poate cuprinde una sau mai multe operațiuni de stocare, de transfer sau de manipulare în oricare dintre formele analogică sau digitală. Faza finală presupune producerea unei imagini vizibile în format analogic<sup>41</sup>.

58. În lumina celor de mai sus, cum ar trebui interpretate „reproducerea pe hârtie sau pe orice suport similar realizate prin folosirea oricărui tip de tehnici fotografice sau prin alt proces cu efecte similare” în sensul articolului 5 alineatul (2) litera (a) din directivă? Bundesgerichtshof ridică întrebarea dacă astfel de reproduceri (ar trebui reamintit faptul că nu este vorba numai de copierea privată) le includ și pe acelea realizate cu ajutorul imprimantelor (inclusiv al ploterelor) sau al calculatoarelor. Întrebarea subsidiară este dacă sunt incluse numai copiile realizate de la un original analogic sau și cele de la o sursă digitală.

59. VG Wort, guvernele austriac, ceh și guvernul Regatului Unit consideră că sunt incluse și copiile efectuate de la o sursă digitală. Guvernul german nu își exprimă poziția cu privire la această întrebare. Celelalte state membre, Comisia și furnizorii susțin opinia contrară (care pare să fie preferată și de instanța de trimitere).

60. La un anumit nivel, răspunsul pare relativ simplu.

41 — În rezumatul de mai sus ne-am referit la imaginile analogice vizuale, însă tehnici asemănătoare se aplică și în cazul reproducătorilor pentru persoane cu deficiențe de vedere. Imprimantele tactile creează texte de la o informație digitală printr-un proces foarte asemănător cu cel utilizat de imprimante și folosesc hârtie ca suport de ieșire. Alte dispozitive pot produce versiuni ale imaginilor ieșite în relief care ar fi percepute vizual de privitor. Nu considerăm că astfel de reproduceri depășesc sfera dreptului de reproducere și, prin urmare, pe cea a articolului 5 alineatul (2) sau (3) din directivă. Ar trebui prezumată includerea lor în analiza noastră, chiar dacă, din rațiuni de simplificare a limbajului, vom continua să ne referim la intrările și la ieșirile analogice, în primul rând, în termeni vizuali.

61. Din ansamblul definiției, apreciem că înțelesul său de bază acoperă, în esență, reproducerea analogică de la un original analogic prin intermediul unui fotocopiator – prin reprografie – pentru a utiliza termenul din considerentul (37) al directivei<sup>42</sup>. Totuși, între astfel de reproduceri și cele realizate prin utilizarea, de exemplu, a unui scanner sau a unei camere digitale conectate la o imprimantă (cu ajutorul unui calculator sau a unui alt dispozitiv) sau la o imprimantă multifuncțională nu există o deosebire substanțială. Chiar dacă imaginea este supusă unei faze intermediare de codificare și de stocare, sursa și rezultatul rămân în format analogic, precum în cazul unui fotocopiator. Diferențele față de fotocopiarea xerografică sunt la fel de mici precum cele dintre fotografia digitală și fotografia tradițională. Nu se poate afirma că efectele nu sunt „similare” în sensul articolului 5 alineatul (2) litera (a).

62. Prin urmare, calculatoarele și imprimantele pot fi utilizate la realizarea reproducerilor prevăzute la articolul 5 alineatul (2) litera (a) din directivă. Totuși, întrebarea la care trebuie să se răspundă pentru soluționarea litigiului este mai complexă. Dacă informația digitală pe baza căreia imprimanta tipărește documentul nu provine de la un scanner care este conectat la acea imprimantă, ci de la un calculator care se poate să fi primit informația dintr-o sursă îndepărtată (de exemplu, în urma descărcării unui document atașat la e-mail), și o astfel de situație intră sub incidența articolului 5 alineatul (2) litera (a)? Acest aspect este legat de cea de a treia întrebare, care ridică problema dacă se poate considera în mod întemeiat că, într-un lanț compus dintr-un scanner, un calculator și o imprimantă, scannerul îndeplinește în modul cel mai clar funcțiile tehnicii fotografice sau ale unui alt proces cu efecte similare, astfel încât numai acesta ar trebui să constituie baza pentru calcularea redevenței menite să finanțeze compensația echitabilă pentru autori.

63. În primul rând, nu poate fi primită teza susținută de VG Wort conform căreia o copie realizată pe un suport de înregistrare digital poate fi considerată, în sensul articolului 5 alineatul (2) litera (a) din directivă, o reproducere „pe hârtie sau pe orice suport similar”, întrucât poate preceda o copie analogică sau poate constitui un înlocuitor funcțional al acesteia. O asemenea interpretare ar ignora cu desăvârșire înțelesul termenilor „hârtie” și „similar” și ar implica utilizarea oricărui suport de înregistrare. În opinia noastră, este clar că, pentru a fi similar hârtiei ca suport pentru reproducere, o suprafață trebuie să poată servi și în realitate să și servească drept suport unei reprezentări fizice perceptibile și interpretabile prin simțurile umane.

64. Totuși, în lumina articolului 5 alineatul (2) litera (a) din directivă, nu este suficient ca reproducerea unui original protejat să fie efectuată „pe hârtie sau orice suport similar”; trebuie să fie realizată „prin folosirea oricărui tip de tehnici fotografice sau prin alt proces cu efecte similare”. Un scanner captează imaginea prin intermediul unei tehnici fotografice, dar nu poate, independent de alte dispozitive, să o și reproducă; o simplă imprimantă o poate reproduce, dar nu o poate captura; iar un calculator, independent de alte dispozitive, nu poate obține niciunul dintre rezultatele de mai sus, dar poate îndeplini o funcție de legătură între cele două dispozitive.

65. Dacă un lanț de dispozitive precum un scanner conectat la o imprimantă printr-un calculator poate fi considerat, în principiu, că realizează reproduceri în sensul articolului 5 alineatul (2) litera (a) din directivă, se poate afirma același lucru și atunci când informațiile digitale ce reprezintă materialul original protejat intră în calculator printr-o sursă diferită (de exemplu, în urma descărcării de pe internet sau ca document atașat la e-mail) sau atunci când sunt prelucrate (de exemplu, un program de recunoaștere optică a caracterelor) pentru ca rezultatul să nu reprezinte o copie exactă a originalului?

42 — În expunerea de motive a proiectului de directivă inițial, Comisia afirma: „Această dispoziție se aplică numai la reprografie, adică la tehnicile care permit realizarea unei copii fidele sau, cu alte cuvinte, o hârtie tipărită. Aceasta nu are la bază tehnica utilizată, ci, mai degrabă, rezultatul obținut, care trebuie să apară pe hârtie.” Deși această precizare se concentrează, mai degrabă, pe rezultat decât pe sursă, considerăm că termenul „copie fidelă” implică în mod necesar o echivalență între sursă și rezultat din punctul de vedere al formei.

66. Prima noastră observație în această privință ar fi că din modul de redactare a dispoziției menționate nu reiese în mod clar că astfel de situații intră sub incidența acesteia, dacă ne raportăm la sensul obișnuit al termenilor. Mai mult, în parcursul legislativ al dispoziției nu există nimic care să sugereze că s-ar fi ridicat vreodată problema extinderii sferei de aplicare a acesteia dincolo de definiția obișnuită dată reprografiei, nici [spre deosebire de articolul 5 alineatul (2) litera (b), care se referă la aplicarea de măsuri tehnice], să se țină seama de viitoarele evoluții tehnologice în domeniul reprografiei.

67. În al doilea rând, articolul 5 alineatul (2) litera (a) trebuie interpretat, în principiu, restrictiv, întrucât stabilește o excepție de la norma generală prevăzută la articolul 2, prin care autorilor li se conferă dreptul exclusiv de reproducere.

68. În al treilea rând, articolul 5 alineatul (5) impune în mod explicit o interpretare mai degrabă restrictivă decât extensivă<sup>43</sup>. Importanța sa în prezenta cauză pare cu atât mai mare cu cât, dintre toate excepțiile și limitările enumerate la articolul 5 alineatele (2) și (3), numai cele prevăzute la articolul 5 alineatul (2) litera (a) pot constitui reproduceri efectuate în scopuri comerciale. Având în vedere tripla condiție de la articolul 5 alineatul (5), o interpretare a articolului 5 alineatul (2) litera (a) care nu ar condiționa în niciun mod tipul de document sursă probabil nu ar fi în măsură să îndeplinească prima condiție, referitoare la existența „anumitor cazuri speciale” – în practică, absolut orice reproducere (alta decât partiturile muzicale), care ar putea fi realizată pe hârtie sau pe un suport similar, ar intra sub incidența excepției. În plus, întrucât astfel de reproduceri nu sunt limitate sub aspectul numărului sau al scopului pentru care sunt efectuate, ar fi mult mai mare probabilitatea ca acestea să aducă atingere exploatării normale a operei și a intereselor legitime ale autorului și, prin urmare, nu ar fi îndeplinite a doua și a treia condiție.

69. Prin urmare, achiesăm fără dificultate la opinia majoritară exprimată în fața Curții cu privire la această întrebare, potrivit căreia articolul 5 alineatul (2) litera (a) din directivă se referă numai la copierea analogică a unor documente analogice. Termenul „fotografic” impune introducerea optică a unui original analogic, iar condiția referitoare la natura suportului (hârtie sau alt suport similar) presupune că și rezultatul trebuie să fie tot în format analogic. A pretinde că sintagma „cu efecte similare” înseamnă numai că „rezultatul este similar cu cel care ar fi putut să fie obținut printr-o tehnică fotografică” ar conduce pur și simplu la negarea oricărei semnificații a termenului „fotografic” – din moment ce absolut orice reproducere pe hârtie sau pe un suport similar poate fi descrisă drept „similară” cu o reproducere realizată printr-o tehnică fotografică. În opinia noastră, trebuie considerate efecte similare cu tehnica fotografică acelea care sunt similare cu tehnica menționată în ansamblul său; este nevoie de o reproducere perceptibilă a unui obiect perceptibil din lumea fizică. Iar pe lângă formularea inechivocă dispoziției, noțiunea de copiere analogică a unui document analogic reiese în mod evident prin utilizarea termenului „reprografie” în considerentul (37) al directivei și în *lucrările pregătitoare*<sup>44</sup>, acest lucru fiind confirmat și de faptul că trimiterile la copierea digitală sunt limitate la sfera copierii private [a se vedea considerentul (38) și sintagma „măsuri tehnice” de la articolul 5 alineatul (2) litera (b)].

70. VG Wort pare preocupată de faptul că, dacă articolul 5 alineatul (2) litera (a) din directivă ar fi interpretat în așa fel încât să cuprindă numai copierea analogică a unor documente analogice, atunci reproducerea la scară mare a materialului digital protejat prin dreptul de autor ar putea să eludeze orice redevență destinată să furnizeze autorilor o compensație echitabilă. Este adevărat că, potrivit interpretării pe care o susținem, copierea de tip analogic a unor documente digitale nu este supusă obligației de a plăti o compensație echitabilă, cu excepția cazului în care este realizată de persoane

43 — A se vedea punctul 9 de mai sus.

44 — Cartea verde privind dreptul de autor și drepturile conexe în societatea informațională [COM(95) 382 final], propunere de Directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind armonizarea anumitor aspecte legate de drepturile de autor și de drepturile conexe în societatea informațională [COM(97) 628 final] (a se vedea și nota de subsol 42) și propunerea modificată de Directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind armonizarea anumitor aspecte legate de dreptul de autor și de drepturile conexe în societatea informațională [COM(99) 250 final].

fizice în scopuri private și necomerciale în sensul articolului 5 alineatul (2) litera (b). Acest lucru se explică prin aceea că o astfel de reproducere nu intră sub incidența niciunei excepții sau limitări prevăzute de directivă. Aceasta trebuie să facă, așadar, obiectul unei remunerații negociate sau, în ipoteza unui prejudiciu, al unei proceduri menite să repare prejudiciul, având în vedere că dreptul exclusiv de reproducere este norma generală potrivit directivei. Această soluție pare justificată dacă ținem seama de faptul că, în măsura în care domeniul de aplicare al articolului 5 alineatul (2) litera (a) nu se suprapune cu niciuna dintre celelalte excepții sau limitări aduse dreptului de reproducere, este limitat, în esență, la reproducerile efectuate în alte scopuri decât cel privat sau pentru o utilizare în interes public – pe scurt, domeniul său de aplicare tinde să fie limitat la reproduceri efectuate în scopuri direct sau indirect comerciale. Dimpotrivă, în lumina unei interpretări care trebuie să fie în mod necesar strictă și chiar limitativă, nu pare justificată privarea autorilor de dreptul exclusiv de reproducere pentru un număr considerabil de copii realizate în aceste scopuri.

71. Formulăm, așadar, concluzia că articolul 5 alineatul (2) litera (a) din directivă trebuie interpretat în sensul că este limitat la reproducerea analogică a unor documente analogice, prin excluderea copierii digitale a unor documente analogice. Cu toate acestea, am considerat de asemenea că noțiunea de copie analogică a unui document analogic nu trebuie interpretată atât de restrictiv încât să excludă metodele care implică o fază digitală intermediară – de exemplu, atunci când un document scanat este memorat pe un calculator sau un document constând într-o fotografie digitală este transferat pe un calculator printr-un card de memorie, înainte de a fi tipărit cu ajutorul unei imprimante conectate – cu alte cuvinte, nu sunt excluse copiile analogice efectuate prin mijloace digitale de la un document analogic.

72. Așa stând lucrurile, se impune realizarea unei distincții între această ultimă categorie [inclusă în opinia noastră în definiția de la articolul 5 alineatul (2) litera (a) din directivă] și simpla copiere analogică a unui document digital (care în opinia noastră nu intră sub incidența dispoziției amintite). Documentele digitale copii ale unui document original analogic pot fi memorate pe un calculator și apoi tipărite în condiții foarte diferite de ceea ce în mod normal s-ar considera reprografie – de exemplu, un original scanat este încărcat pe o pagină de internet de o persoană pentru ca mai apoi să fie descărcat pe calculatorul altei persoane. Astfel de situații nu corespund în opinia noastră definiției de la articolul 5 alineatul (2) litera (a), chiar dacă procesul în ansamblul său ar putea fi considerat reproducere analogică a unui document analogic prin mijloace digitale. A adopta o astfel de abordare ar crea din nou riscul ca prima dintre cele trei condiții de la articolul 5 alineatul (5) să nu fie îndeplinită, întrucât definiția ar deveni prea largă pentru noțiunea restrânsă de „anumite cazuri speciale”.

73. Pentru a opera această distincție necesară, nu ne putem întemeia pe criteriul actelor de reproducere „întâmplătoare sau accidentale” prevăzut la articolul 5 alineatul (1) din directivă, dat fiind că stocarea unei imagini digitale pe un hard disc sau pe alt dispozitiv de memorie nu poate fi descrisă ca „întâmplătoare, chiar dacă poate constitui numai o etapă intermediară între faza inițială (scanarea sau fotografierea) și rezultat (tipărirea)”<sup>45</sup>.

74. Prin urmare, considerăm că, deși sfera de aplicare a excepției sau a limitării prevăzute la articolul 5 alineatul (2) litera (a) din directivă include situații în care reproducerea analogică a unui document analogic implică o fază digitală intermediară, s-ar impune o interpretare care să excludă situațiile în care întregul proces nu este efectuat nici de aceeași persoană, nici în cadrul unei singure operațiuni.

45 — Hotărârea din 16 iulie 2009, Infopaq International (C-5/08, Rep., p. I-6569, punctul 64).



*A treia întrebare: reproduceri care implică un lanț de dispozitive*

75. Dacă (astfel cum credem noi) reproducerea realizată cu ajutorul imprimantelor și al calculatoarelor intră sub incidența directivei, poate fi impusă o redevență care să finanțeze compensația echitabilă – având în vedere principiul egalității de tratament – nu în sarcina producătorilor, importatorilor sau distribuitorilor imprimantelor și calculatoarelor, ci a unuia sau mai multor elemente din înlanțuirea de dispozitive aptă să realizeze reproducerea respective?

76. Cea de a treia întrebare a instanței naționale este formulată în mod explicit pentru a fi adresată numai dacă răspunsul la a doua întrebare – care privește numai articolul 5 alineatul (2) litera (a) din directivă – este afirmativ. Aceasta se referă însă la toate cazurile în care un stat membru decide, conform articolului 5 alineatul (2) sau (3), să introducă o excepție sau o limitare a dreptului de reproducere, asigurând o compensație echitabilă autorilor. Totuși, astfel cum am arătat<sup>46</sup>, aplicarea redevenței naționale în discuție în speță se încadrează pe deplin în limitele stabilite la articolul 5 alineatul (2) litera (a) și poate depăși cadrul impus la alte litere. Prin urmare, pentru a asigura o punere în aplicare coerentă atât cu legislația națională, cât și cu directiva răspunsul la această întrebare trebuie să se întemeieze înainte de toate pe articolul 5 alineatul (2) litera (a).

77. Problema fundamentală ridicată în fața instanței naționale pare să fie, astfel cum susțin furnizorii, compatibilitatea dintre directivă și jurisprudența anterioară a Bundesgerichtshof, care a statuat că pentru reproducerea analogică de la un document analogic prin intermediul unui lanț de dispozitive (de exemplu, scanner, calculator și imprimantă) redevența trebuie percepută numai pentru dispozitivul capabil să reproducă imaginea documentului original (în exemplul anterior, scannerul) sau dacă, astfel cum susține VG Wort, redevența ar trebui repartizată și la celelalte dispozitive din lanț, în funcție de proporția în care sunt utilizate. Bundesgerichtshof ridică întrebarea dacă o redevență percepută pentru toate dispozitivele ar încălca principiul egalității de tratament, în special din cauza dificultății de a stabili în ce măsură calculatoarele și imprimantele sunt utilizate la reproducerea analogică. În ceea ce o privește, VG Wort nu consideră dificil un astfel de calcul, iar aplicarea redevenței numai pentru scanere, cu excluderea calculatoarelor și a imprimantelor, ar duce la o creștere exagerată a prețului scannerelor, în timp ce reproducerea cu sursă digitală nu ar contribui deloc la compensația echitabilă datorată autorilor.

78. În Hotărârea Padawan<sup>47</sup>, Curtea a recunoscut că, în contextul articolului 5 alineatul (2) litera (b) din directivă, statele membre beneficiază de o marjă largă de apreciere în ceea ce privește stabilirea compensației echitabile, că o astfel de compensație este datorată, în principiu, autorilor cărora, în urma introducerii excepției copierii private, le-a fost cauzat un prejudiciu de către persoanele care au realizat astfel de copii, dar că este însă legală impunerea unei redevențe în sarcina persoanelor care efectuează copii pentru terți sau care oferă echipamente, dispozitive sau suporturi de stocare a datelor în vederea unor astfel de activități, știut fiind că o astfel de redevență se poate repercuta asupra prețului de vânzare. Dacă aceste principii se aplică în cadrul articolului 5 alineatul (2) litera (b), considerăm că ele trebuie să se aplice și în cazul articolului 5 alineatul (2) litera (a).

79. În continuare, Curtea a considerat totuși că aplicarea fără distincție a redevenței pentru copierea privată, în special în privința echipamentului, a dispozitivelor și a suporturilor de reproducere digitală care nu sunt accesibile utilizatorilor privați, ci sunt rezervate în mod evident altor scopuri decât copierea privată, este incompatibilă cu articolul 5 alineatul (2) litera (b) din directivă, dar, atunci când echipamentul în cauză a fost pus la dispoziția persoanelor fizice în scopuri private nu mai este necesar să se dovedească realizarea efectivă a copiilor private cu acel echipament și, prin urmare, că a fost cauzat un prejudiciu autorului operei protejate<sup>48</sup>. În consecință, o redevență poate greva echipamente,

46 — A se vedea punctele 41 și 42 de mai sus.

47 — Punctele 38-50; a se vedea și punctele 18-29 din Hotărârea Stichting de Thuis kopie, citată la nota de subsol 11.

48 — Hotărârea Padawan, punctele 51-59.

dispozitive și suporturi în funcție de utilizarea lor potențială, iar nu efectivă pentru a reproduce obiectele protejate; în schimb, o astfel de redevență nu poate fi aplicată atunci când o asemenea utilizare este ea însăși exclusă. Din nou, s-ar impune ca aceleași principii să se aplice și reproducerilor analogice prevăzute la articolul 5 alineatul (2) litera (a).

80. Prin urmare, în lumina răspunsului propus la a doua întrebare, ar trebui ca, în principiu, să fie legală aplicarea unei redevențe asupra fabricării, a importului sau a vânzării atât a dispozitivelor precum fotocopiatoarele și imprimantele multifuncționale, care pot realiza singure reproduceri analogice ale unui document analogic, cât și a dispozitivelor care, atunci când sunt conectate între ele, nu însă și separat, pot realiza astfel de copii.

81. Atunci când o astfel de redevență este impusă conform directivei și, prin urmare, în cadrul punerii în aplicare a dreptului Uniunii, statele membre trebuie să respecte principiile generale ale acestui drept în exercitarea posibilităților care le sunt recunoscute<sup>49</sup>.

82. Atunci când o redevență este impusă în cadrul unui lanț de dispozitive, ar părea incompatibilă cu principiul egalității de tratament sau al proporționalității – și, de altfel, cu noțiunea de compensație echitabilă sau de just echilibru între titularii de drepturi și utilizatori<sup>50</sup> – aplicarea asupra fiecărui dispozitiv din lanțul descris a aceleiași redevențe precum cea aplicată unui dispozitiv de sine stătător precum un fotocopiator. O astfel de abordare ar însemna că un utilizator ar putea să plătească contribuții la compensația echitabilă care să varieze considerabil în funcție de echipamentul ales, ceea ce nu pare „echitabil”, ci susceptibil să deformeze concurența dintre furnizorii diferitelor dispozitive.

83. Prin urmare, abordarea VG Wort de a repartiza redevența între dispozitivele în cauză nu pare la prima vedere incompatibilă cu directiva. Totuși, nici impunerea redevenței numai asupra unui singur dispozitiv din lanț nu ar fi, la prima vedere, incompatibilă cu directiva. Dar lucrurile sunt mai complicate decât atât, în special dacă se ține seama de principiul egalității de tratament, la care a făcut trimitere Bundesgerichtshof.

84. În primul rând, pot fi obținute fără îndoială date statistice privind proporția medie a utilizării fotocopiatoarelor și a imprimantelor multifuncționale la reproducerea materialului protejat și doar pe baza unor astfel de informații poate fi calculată o redevență destinată compensației echitabile a autorilor (sau cel puțin orice redevență de tipul celei avute în vedere în Hotărârea Padawan). Totuși, trebuie să se stabilească dacă astfel de informații pot fi extrapolate la un lanț de dispozitive precum un scanner, un calculator și o imprimantă. Pare puțin probabil ca un astfel de lanț să fi fost destinat în principal reproducerii de documente analogice pe un suport analogic, fotocopiatoarele și imprimantele multifuncționale fiind mult mai potrivite. Dacă un astfel de lanț chiar este utilizat în acest scop, pare mai probabil ca aceasta să se limiteze la cazurile specifice prevăzute la articolul 5 alineatul (2) litera (b) din directivă, iar nu la cele de la articolul 5 alineatul (2) litera (a), întrucât persoanele vizate, altele decât persoanele fizice sau decât persoanele care realizează copii în scopuri care nu sunt nici private, nici necomerciale, par mult mai interesate să aleagă metode mai puțin complicate de reproducere analogică a unor documente analogice – cu alte cuvinte, acestea vor opta pentru fotocopiere sau poate chiar pentru imprimare offset. Prin urmare, din perspectiva utilizării reale a unui astfel de dispozitiv pentru asemenea reproduceri (înțeleasă ca o medie statistică), pare dificilă asimilarea unui lanț de trei dispozitive în care fiecare execută o etapă a procesului cu un singur dispozitiv care execută întregul proces.

49 — A se vedea de exemplu Hotărârea din 29 ianuarie 2008, Promusicae (C-275/06, Rep., p. I-271, punctul 68).

50 — A se vedea considerentul (31) al directivei.

85. În al doilea rând, dacă un scanner, un calculator și o imprimantă pot fi folosite împreună pentru a reproduce documente analogice pe un suport analogic, dispozitivul care asigură intrarea informației nu trebuie să fie în mod necesar un scanner. Camerele digitale, inclusiv cele atașate altor dispozitive, pot fi și ele folosite în acest scop. Dacă o redevență este aplicată scannerelor (indiferent că este sau nu este proporțională cu participarea în interiorul lanțului sau că are la bază un alt criteriu), ea nu ar trebui aplicată și dispozitivelor echivalente de intrare a informației?

86. În al treilea rând, lanțul format din cele trei dispozitive la care a făcut trimitere Bundesgerichtshof poate fi privit (și probabil este mai utilizat) și ca două perechi de dispozitive – scanner și calculator, pe de o parte, și calculator și imprimantă, pe de altă parte – fiecare realizând copii care nu sunt reproduceri analogice ale unor documente analogice și care, prin urmare, conform răspunsului propus la a doua întrebare, nu intră sub incidența articolului 5 alineatul (2) litera (a) din directivă. În măsura în care o astfel de utilizare ar corespunde altor excepții de la articolul 5 alineatul (2) sau (3), pare clar că o redevență destinată să furnizeze autorilor compensația echitabilă poate fi justificată – însă este diferită de o redevență destinată să furnizeze autorilor compensația echitabilă pentru copierea analogică a unui document analogic (reproducere prin fotocopiere sau printr-un proces cu efecte similare în sensul UrhG).

87. În al patrulea rând, în privința modului specific de punere în aplicare a redevenței astfel cum este detaliată în anexa II la UrhG, este dificil de stabilit în ce măsură criteriile privind numărul de copii pe minut și posibilitatea imprimării în culori ar putea fi aplicate cu ușurință unui lanț de dispozitive, indiferent dacă redevența este dispersată asupra tuturor sau numai asupra unuia, cu excepția ultimei ipoteze, atunci când dispozitivul este o imprimantă.

88. Apar astfel câteva dificultăți în ceea ce privește întrebarea care face obiectul cauzei principale. Acestea izvorăsc în principal din natura suprapusă a excepțiilor prevăzute la articolul 5 alineatele (2) și (3) din directivă, precum și din inconvenientul rezultat din aceea că redevența germană în cauză intră simultan sub incidența mai multor excepții. Acestea dezvăluie o anumită tensiune în privința abordării adoptate de Curte în Hotărârea Padawan, care se poate să nu fi fost atât de evidentă în contextul acelei cauze.

89. În hotărârea menționată, Curtea a considerat, în esență, că (i) există o legătură necesară între actele de reproducere și obligația de a achita o compensație echitabilă titularilor de drepturi, (ii) trebuie să se prezume că dispozitivele care pot fi utilizate la copiere sunt utilizate în mod efectiv în acest scop și (iii) nicio redevență nu poate fi percepută pentru dispozitive care în mod evident nu intră în domeniul de aplicare al excepției specifice prevăzute de directivă<sup>51</sup>.

90. Am putea afirma că această concluzie era mai ușor de formulat și de susținut în contextul Hotărârii Padawan decât în prezenta cauză. Mai precis, Hotărârea Padawan privea numai excepția copierii private prevăzute la articolul 5 alineatul (2) litera (b) din directivă și numai dispozitivele destinate în principal copierii care puteau intra sub incidența acelei excepții. Ipoteza (fără îndoială justificată în împrejurările cauzei) potrivit căreia există o distincție clară între copierea privată, care corespunde definiției de la articolul 5 alineatul (2) litera (b), și copierea profesională, nereglementată de norma amintită, stătea la baza litigiului principal și a raționamentului Curții. În schimb, prezentele litigii au ca obiect o redevență destinată finanțării compensației echitabile în temeiul mai multor excepții cu sfere de aplicare relativ suprapuse, multe dintre ele neincluse în definiția de la articolul 5 alineatul (2) litera (b), dar care trebuie să intre, toate, sub incidența definiției de la articolul 5 alineatul (2) litera (a). Mai mult, se încearcă aplicarea acelei redevențe în privința unor dispozitive a

51 — A se vedea punctele 13 și 14 de mai sus.

căror destinație și utilizare efectivă acoperă în general ipoteze care depășesc sfera excepțiilor în cauză și care sunt adesea utilizate în diferite configurații care se află în totalitate în afara zonei de suprapunere, fără a exista nicio modalitate clară de a identifica, la cumpărarea unui dispozitiv, în ce scop va fi utilizat.

91. Dacă abordarea din Hotărârea Padawan trebuie menținută în întregime, considerăm că ar fi necesar ca aceasta să se rezume numai la excepțiile prevăzute de dreptul național care corespund exclusiv definiției de la articolul 5 alineatul (2) litera (b) din directivă și la redevențele aplicate în privința dispozitivelor sau a suporturilor de stocare a datelor care pot fi diferențiate în funcție de utilizarea lor pentru reproduceri private sau de altă natură. În privința redevenței în discuție în speță, credem că ar fi preferabilă o abordare mai nuanțată, care să ofere eventual mai multă libertate de manevră statelor membre.

92. Am înclina să considerăm, asemenea Comisiei și Kyocera, că, deși compensația echitabilă în sensul directivei este concepută în mod clar pentru a repara prejudiciul cauzat prin actele de reproducere care sunt sustrate de la controlul titularilor de drepturi ca urmare a excepțiilor sau a limitărilor prevăzute pentru dreptul de reproducere, nicio dispoziție din directivă nu impune ca întotdeauna cei care realizează reproducerea în cauză să fie și cei care plătesc despăgubirea. Deși o astfel de plată nu este, bineînțeles, nici exclusă, problema dacă această abordare este cea mai potrivită depinde de împrejurările proprii fiecărei excepții sau limitări în parte. Atunci când este cazul, depinde tot de aceste împrejurări concrete dacă aplicarea unei redevențe pentru dispozitivele sau pentru suporturile de reproducere reprezintă cea mai bună soluție. De exemplu, o redevență aplicată DVD-urilor vide poate fi adecvată pentru obținerea unei compensații echitabile în cazul copierii private a filmelor, în timp ce, în cadrul unei excepții privind fotocopierea, o redevență aplicată hârtiei goale s-ar putea să fie mai puțin adecvată decât o redevență aplicată fotocopiatoarelor. În cazul altor excepții – de exemplu, reproduceri ale unor pasaje în scopuri de critică sau de recenzare ori utilizarea unei opere în scopul caricaturizării, al parodierii sau al imitării – este posibil să nu existe niciun element în privința căruia redevența să poată fi impusă în mod efectiv.

93. În lumina dificultăților menționate mai sus, considerăm că revine instanței naționale sarcina de a examina mai în detaliu redevența prevăzută de UrhG decât este posibil pentru Curte. Aceasta ar trebui să analizeze modul de calcul al redevenței aplicate pentru fotocopiatoare și să examineze în ce măsură acest mod de calcul poate fi aplicat unui lanț de dispozitive care, împreună, realizează copii asemănătoare, dar în care niciunul dintre dispozitive nu poate face acest lucru individual, iar fiecare dintre ele este utilizat în mod obișnuit în alte scopuri. Instanța de trimitere ar trebui să stabilească dacă aplicarea redevenței în privința unui astfel de lanț de dispozitive sau a unor dispozitive individuale din cadrul lanțului oferă un echilibru just între drepturile și interesele titularilor de drepturi și cele ale utilizatorilor. În ceea ce privește principiul egalității de tratament, care este principala preocupare a Bundesgerichtshof, în opinia noastră, instanța ar trebui să țină seama în special de egalitatea de tratament a celor care achiziționează dispozitivele (și alte dispozitive cu funcții asemănătoare), iar nu numai de situația importatorilor și a distribuitorilor, din moment ce redevența va fi suportată în cele din urmă de acei cumpărători.

#### *A patra întrebare: măsuri tehnice de combatere a reproducerii neautorizate*

94. În ceea ce privește copierea privată, articolul 5 alineatul (2) litera (b) din directivă prevede că titularii de drepturi primesc o compensație echitabilă care să țină cont de aplicarea sau de neaplicarea măsurilor tehnice<sup>52</sup> obiectelor protejate în discuție. Măsurile tehnice sunt măsuri concepute să prevină sau să limiteze eventualele acte neautorizate de titular, fiind considerate eficiente atunci când utilizarea

52 — În câteva memorii este amintit faptul că versiunea germană a articolului 5 alineatul (2) litera (b) diferă: cere să se țină cont de *aplicarea sau neaplicarea* unor astfel de măsuri („ob technische Maßnahmen [...] angewendet wurden”). Versiunea spaniolă este similară („si se aplican o no”), însă alte versiuni sunt mai apropiate de formularea mai neutră din engleză sau din franceză.

materialului este controlată printr-un cod de acces sau printr-un procedeu de protecție (precum codificarea ori criptarea) sau printr-un mecanism de control al copiilor. Simpla posibilitate de a aplica astfel de măsuri – spre deosebire de aplicarea lor efectivă – este suficientă pentru a determina caducitatea condiției privind compensația echitabilă prevăzută la articolul 5 alineatul (2) litera (b)?

95. În contextul dispozițiilor naționale în discuție în litigiile principale, această întrebare prezintă relevanță pentru calculul redevenței (pe baza determinării persoanelor care pot pretinde o compensație echitabilă)<sup>53</sup>.

96. Totuși, am dori să subliniem din nou că aceste dispoziții se referă la o redevență aplicată unor acte de reproducere care intră numai parțial în sfera de aplicare a excepției copierii private prevăzute la articolul 5 alineatul (2) litera (b) din directivă, aceasta fiind singura care impune să se țină seama de aplicarea sau de neaplicarea măsurilor tehnice. Presupunând că răspunsul pe care l-am sugerat la a doua întrebare este corect, actele în cauză se limitează, în plus, la reproducerea analogică a unor documente analogice. Deși este adevărat că anumite măsuri pot fi luate pentru a îngreuna o astfel de reproducere<sup>54</sup>, acestea sunt în general utilizate în mai mare măsură la combaterea falsificării unor documente oficiale sau la securizarea secretelor comerciale decât pentru a proteja materialul care face obiectul drepturilor de autor. Mai exact, măsurile tehnice pe care directiva le are în vedere sunt acelea care împiedică sau limitează reproducerea efectuată de pe surse digitale. De exemplu, un document poate fi pus la dispoziție spre vizualizare pe un calculator într-o formă care să prevină orice fel de stocare sau de imprimare fără parolă; utilizatorii pot obține o parolă după înregistrarea la titularul de drepturi, acceptând anumite condiții și plătind o cotizație.

97. Prin urmare, exprimăm îndoieli că răspunsul la a patra întrebare este pertinent pentru redevența în discuție în litigiile principale [nu acceptăm însă poziția formulată de Fujitsu conform căreia a patra întrebare ar fi lipsită de relevanță, întrucât articolul 5 alineatul (2) litera (b) nu vizează reproducerea „pe orice suport”, ci numai pe un „suport analogic/digital de înregistrare audio, video sau audiovideo”, aceasta fiind și formularea originală din propunerea Comisiei, modificată de Consiliu numai pentru „a simplifica formularea”<sup>55</sup>. Directiva folosește sintagma „orice suport” și nu poate fi interpretată contrar înțelesului evident al acesteia. În orice caz, hârtia este de fapt un „suport analogic de înregistrare vizuală”, chiar dacă puțini ar descrie-o astfel]. Cu toate acestea, în pofida îndoielilor noastre, vom examina totuși a patra întrebare astfel cum a fost redactată.

98. Cu excepția poziției exprimate de Fujitsu în sensul lipsei de relevanță a întrebării menționate, celelalte propuneri de răspuns formează trei grupuri principale. Hewlett Packard, Kyocera, guvernele lituanian și olandez, precum și guvernul Regatului Unit consideră că simpla posibilitate de a recurge la „mijloace tehnice” pentru protejarea unei opere este suficientă pentru a exclude orice obligație de a plăti o despăgubire echitabilă în schimbul reproducerii operei; guvernul irlandez susține, în esență, același punct de vedere, însă preferă o abordare de la caz la caz. În schimb, VG Wort, guvernele german și polonez, precum și Comisia consideră că simpla utilizare efectivă a unor astfel de măsuri ar trebui să aibă un asemenea rezultat. Guvernele spaniol și finlandez consideră, pe de altă parte, că directiva nu este suficient de clară și că revine statelor membre sarcina de a decide cu privire la această întrebare (toate părțile par să fie totuși de acord că orice drept la o compensație echitabilă încetează atunci când o măsură tehnică este implementată în mod efectiv).

53 — Considerentul (35) al directivei enunță: „Nivelul compensației echitabile ar trebui să țină cont de gradul de utilizare a măsurilor tehnologice de protecție prevăzute prin prezenta directivă.”

54 — Existența acestor măsuri (care includ utilizarea de holograme, de mărci și de cerneluri speciale) poate explica trimiterea la articolul 5 alineatul (2) litera (a) din primul paragraf al articolului 6 alineatul (4) din directivă, privind protecția oferită împotriva evitării măsurilor tehnice.

55 — A se vedea Poziția comună (CE) nr. 48/2000 a Consiliului (JO C 344, p. 1, punctul 24 din expunerea de motive a Consiliului).

99. Observațiile care susțin prima abordare au la bază în mare măsură considerentele (35) și (39) ale directivei, care fac trimitere la luarea în considerare a „gradul[ui] de utilizare a măsurilor tehnologice de protecție” și, respectiv, a evoluției tehnologice, „dacă sunt disponibile măsuri tehnologice de protecție eficiente”. Se arată de asemenea că dacă titularii de drepturi ar putea solicita o compensație numai pentru motivul că nu au ales să pună în practică măsuri de protecție, aceștia nu ar fi încurajați să își protejeze sau să își exercite în alt mod dreptul de proprietate intelectuală conform obiectivului principal al directivei, ci s-ar putea baza pur și simplu pe o redevență generală pentru a obține o compensație care eventual nu ar avea nicio legătură cu cererea efectivă pentru opera lor. Mai multe părți invocă un proiect de document de lucru al serviciilor Comisiei<sup>56</sup> care pare să sprijine acel punct de vedere. De asemenea, aceștia fac trimitere la Hotărârea Padawan<sup>57</sup>, în care Curtea a statuat că compensația echitabilă trebuie privită ca o reparare a prejudiciului suferit de autor și trebuie calculată pe această bază; atunci când un titular de drepturi a pus la dispoziția publicului o copie digitală a operei sale și nu a încercat să o protejeze împotriva reproducerii prin mijloace tehnice, nu se poate spune că acesta a suferit o daună dacă opera este copiată.

100. Cei care susțin opinia contrară invocă în special utilizarea clară a termenilor „aplicare și neaplicare”<sup>58</sup> de la articolul 5 alineatul (2) litera (b) din directivă, precum și trimiterile la măsurile tehnice „eficiente” de la articolul 6 alineatul (3), ambele sintagme părând să excludă luarea în considerare a unei simple posibilități de aplicare a măsurilor tehnice.

101. Este de înțeles atractivitatea unei politici potrivit căreia titularul dreptului care acordă publicului accesul la opera sa fără să implementeze însă mijloacele existente de control al reproducerii în conformitate cu dreptul său de reproducere, care reprezintă dreptul principal în sistemul directivei, ar fi privat de dreptul la o compensație echitabilă, care este un drept secundar, atunci când sunt realizate reproduceri private. Totuși, sarcina Curții nu este de a decide în favoarea sau în defavoarea unei astfel de politici, ci de a interpreta dispozițiile directivei astfel cum au fost ele adoptate.

102. Termenii de la articolul 5 alineatul (2) litera (b) din directivă nu fac referire la niciun criteriu legat de disponibilitatea sau de indisponibilitatea măsurilor tehnice: dispoziția se referă explicit și exclusiv la aplicarea sau la neaplicarea acestora (sau la aspectul dacă sunt sau nu sunt aplicate). Dacă luarea în calcul a aplicării unor astfel de măsuri asupra conținutului protejat are un anumit efect în ceea ce privește pretențiile titularului dreptului la o compensație echitabilă, luarea în calcul a neaplicării lor (indiferent de motiv) nu poate avea același efect, în condițiile în care ultima teză a articolului 5 alineatul (2) litera (b) trebuie să aibă sens.

103. Există, este adevărat, anumite indicații în preambul care ar putea sprijini un punct de vedere diferit. Cu toate acestea, expresia „gradul de utilizare” din considerentul (35) nu poate fi interpretată în sensul că implică orice consecințe în cazul în care măsurile nu ar fi utilizate, în pofida disponibilității lor. Considerentul (39) se referă, la rândul său, la măsuri disponibile. Acesta enunță: „Atunci când aplică excepția sau limitarea cu privire la copierea privată, statele membre ar trebui să țină cont în mod corespunzător de evoluția economică și tehnologică, în special cu privire la copierea privată pe suport digital și sistemele de remunerare aferente, dacă sunt disponibile măsuri tehnologice de protecție eficiente.” Considerăm însă că acest fragment este departe de a însemna că o compensație echitabilă trebuie exclusă atunci când există măsuri disponibile, dar nu sunt utilizate. În plus, nici dintr-un alt text din cuprinsul directivei, nici din lucrările pregătitoare nu rezultă că acesta a fost rezultatul avut în vedere de legiuitor. În sfârșit, nu cred că vreun argument poate fi întemeiat pe un document de lucru al serviciilor Comisiei care pare să nu fi depășit niciodată stadiul de proiect și care este evident că nu reprezintă poziția Comisiei astfel cum a fost expusă în fața Curții.

56 — *Fair compensation for private copying in a converging environment*, decembrie 2006, document prezentat de Fujitsu, p. 60 și 61.

57 — Citată la nota de subsol 11, punctele 40 și 42 (versiunea engleză a hotărârii se referă la punctul 40 la „recompense” pentru prejudiciul suferit, dar considerăm că această sintagmă nu corespunde termenului francez „contrepartie” sau celui spaniol „contrapartida”).

58 — A se vedea și nota de subsol 52; versiunea germană pare să susțină și mai mult acest punct de vedere.

104. Cu toate acestea, nu suntem nici convinși că directiva impune ca o compensație echitabilă să fie plătită în toate statele membre în care titularii nu au reușit să prevină sau să limiteze reproducerile neautorizate prin mijloacele pe care le aveau la dispoziție. Expresia „compensații echitabile care să țină cont de aplicarea sau de neaplicarea măsurilor tehnice” ar putea să includă și posibilitatea ca neaplicarea măsurilor disponibile să nu determine în mod necesar o compensație echitabilă. Modul de redactare a considerentului (39) al directivei permite de asemenea, într-un mod chiar mai clar, o astfel de interpretare. În plus, observăm că [spre deosebire de considerentul (35), de exemplu] această ultimă dispoziție nu conține o afirmație cu caracter general cu privire la conținutul directivei, ci prevede mai degrabă că „statele membre ar trebui să țină cont [...]”. Astfel de formulări sunt tipice pentru acele considerente din preambul care se referă la marja de apreciere oferită statelor membre<sup>59</sup>. Dat fiind că întrebarea din prezenta cauză privește, în esență, o alegere politică și un aspect care nu este prevăzut în mod clar de directivă, considerăm că interpretarea corectă este aceea că articolul 5 alineatul (2) litera (b) permite statelor membre să aleagă dacă și în ce măsură trebuie plătită compensația echitabilă atunci când titularii drepturilor nu utilizează măsurile tehnice pe care le au la dispoziție.

*A cincea întrebare: compensația echitabilă în situația autorizării reproducerii*

105. Dreptul la compensație echitabilă prevăzut (cu caracter obligatoriu sau facultativ) de un stat membru în cadrul unei excepții sau al unei limitări a dreptului de reproducere subzistă atunci când titularii de drepturi au autorizat în mod expres sau implicit reproducerea operelor lor?

106. Din nou, această întrebare prezintă importanță în calcularea redevenței prin prisma identificării celor în drept să obțină compensația echitabilă. În același timp, ea ridică și o problemă de principiu privind raportul dintre, pe de o parte, dreptul fundamental al autorilor de a autoriza sau de a interzice reproducerea, precum și dreptul corelativ de a negocia remunerația datorată în schimbul reproducerii sau de a solicita repararea prejudiciului cauzat și, pe de altă parte, excepțiile care pot fi prevăzute de dreptul național, precum și dreptul corelativ la compensație echitabilă.

107. Bundesgerichtshof arată că Hotărârea Padawan<sup>60</sup> se concentrează asupra legăturii dintre compensație și prejudiciul cauzat titularilor de drepturi prin reproducerea operelor lor, dar că nu ar mai exista niciun prejudiciu atunci când titularii de drepturi autorizează reproducerea operelor lor. Instanța de trimitere înclină însă să creadă că o excepție sau o limitare a dreptului de reproducere conform articolului 5 alineatul (2) sau (3) din directivă privează titularul dreptului de a autoriza sau de a interzice reproducerea operei sale potrivit articolului 2, astfel încât orice autorizare acordată de titular nu ar avea niciun efect în sistemul directivei.

108. În esență, VG Wort și guvernele german și polonez sunt de acord cu punctul de vedere exprimat cu titlu provizoriu de Bundesgerichtshof; Comisia adoptă o poziție similară, însă puțin nuanțată; în ceea ce privește furnizorii și celelalte guverne care au prezentat observații, aceștia consideră, în esență, că orice titular de drepturi care, la exercitarea dreptului său garantat de articolul 2 din directivă, autorizează reproducerea operei sale (expres sau implicit, în schimbul unei remunerații sau cu titlu gratuit) pierde orice drept la o compensație echitabilă care altminteri i-ar fi fost datorată în baza unei excepții sau a unei limitări a dreptului său reglementată în conformitate cu articolul 5 alineatul (2) sau (3).

109. Întrebarea de principiu poate fi formulată simplu. Dacă un titular urmărește exercitarea dreptului său de a autoriza sau de a interzice reproducerile operelor sale în cazurile care intră sub incidența unei excepții prevăzute de dreptul național, care dintre cele două va avea prioritate, dreptul de reproducere sau excepția?

59 — A se vedea punctul 35 de mai sus.

60 — Punctele 39, 40 și 45.

110. Și răspunsul pare mai degrabă simplu, cel puțin în principiu. Atunci când o persoană beneficiază de un drept prevăzut de lege, iar acel drept face obiectul unor excepții sau limitări stabilite și ele prin lege, dreptul respectiv nu poate fi exercitat în cazul și în măsura în care excepțiile sau limitările sunt aplicabile. Orice pretinsă exercitare a acelui drept nu va avea niciun efect juridic diferit de cele prevăzute de dispozițiile privind excepțiile sau limitările, indiferent care ar fi acestea. Exact aceeași este situația în cazul raportului dintre dreptul de reproducere pe care toate statele membre trebuie să îl reglementeze conform articolului 2 din directivă și excepțiile sau limitările pe care le pot introduce conform articolului 5 alineatele (2) și (3), în măsura în care le prevăd în mod efectiv.

111. De exemplu, dacă un stat membru prevede o simplă excepție de la dreptul de reproducere în cazul fotocopiilor realizate în școli și utilizate în scopuri didactice [astfel cum este îndreptățit să o facă potrivit articolului 5 alineatul (2) litera (a) din directivă] fără a reglementa însă compensația echitabilă, titularii de drepturi nu au niciun cuvânt de spus cu privire la această alegere. Ei nu pot interzice fotocopierea, iar orice autorizare pe care ar pretinde că ar acorda-o în acest sens este atât inutilă, cât și lipsită de efecte juridice. Această situație nu se poate modifica dacă, în schimb, statul membru prevede aceeași excepție, dar însoțită de dreptul la compensație echitabilă. Singura diferență este că titularii de drepturi vor fi îndreptățiți la acea despăgubire conform dispozițiilor respective din legislația națională. Situația nu poate fi diferită nici în cazurile [precum cele de la articolul 5 alineatul (2) literele (a) și (b)] în care statul membru în cauză nu are altă soluție decât să reglementeze compensația echitabilă.

112. Cu alte cuvinte, dacă un stat membru introduce, în conformitate cu articolul 5 alineatul (2) sau (3) din directivă, o excepție de la dreptul de reproducere prevăzut la articolul 2, titularii de drepturi nu pot, în principiu, pur și simplu să își reafirme acel drept și să ignore excepția.

113. În opinia noastră, aceasta trebuie să fie abordarea de bază sau cel puțin punctul de plecare pentru răspunsul la a cincea întrebare. Se poate dovedi totuși adecvată definirea acestei poziții în lumina unuia sau mai multora dintre argumentele invocate.

114. În primul rând, Fujitsu și Hewlett Packard susțin că interpretarea dată de Bundesgerichtshof contravine dreptului de proprietate garantat prin articolul 17 din Carta drepturilor fundamentale<sup>61</sup> prin aceea că îi împiedică pe titularii de drepturi să acorde licențe cu titlu gratuit de reproducere a operelor lor. Cu toate acestea, deși este adevărat că această interpretare aduce atingere dreptului de proprietate, o astfel de atingere este după părerea noastră în mod clar permisă de articolul 17 alineatul (1) a doua teză din Cartă, în măsura în care este prevăzută „pentru o cauză de utilitate publică, în cazurile și în condițiile prevăzute de lege” și este plătită o compensație echitabilă.

115. În al doilea rând, furnizorii și mai multe state membre au prezentat argumente cu privire la anumite puncte din Hotărârea Padawan. La punctul 39 din acea hotărâre, Curtea a statuat că scopul compensației echitabile este despăgubirea autorilor pentru utilizarea *neautorizată* a operelor lor protejate; la punctul 40, Curtea a confirmat că există o legătură între compensația echitabilă și prejudiciul care rezultă pentru autor din reproducerea *neautorizată* a operei sale protejate pentru uz personal, iar la punctul 45 a arătat că persoana care a cauzat un prejudiciu titularului exclusiv al dreptului de reproducere este cea care a realizat, pentru uz personal, o astfel de reproducere a unei opere protejate *fără să solicite autorizarea prealabilă din partea titularului*. Prin urmare, potrivit acestor argumente, compensația echitabilă nu este datorată atunci când autorizarea a fost solicitată și acordată cu titlu gratuit sau în schimbul unei remunerații. De aceea, în niciuna dintre aceste situații nu poate exista un prejudiciu, iar titularul nu ar trebui să fie îndreptățit la o despăgubire (suplimentară), care nu poate fi calificată în niciun caz drept „echitabilă”.

61 — A se vedea nota de subsol 33.



116. Nu suntem convingși că pasajele citate ar trebui interpretate în mod necesar exact cum s-a sugerat. La punctul 2 din dispozitivul Hotărârii Padawan, Curtea a statuat că compensația echitabilă trebuie calculată pe baza criteriului prejudiciului cauzat autorilor operelor protejate prin *introducerea excepției privind copia privată*. În lumina acestei afirmații, interpretăm pasajele în care se face trimitere la lipsa autorizației. Autorizația nu poate fi acordată, întrucât titularul de drepturi a fost privat de dreptul de a acorda sau de a refuza o astfel de autorizație, iar compensația echitabilă este datorată în virtutea acestei privări.

117. În al treilea rând și mai important, mai multe considerente ale directivei sunt citate ca argument. Considerentul (30) este formulat astfel: „Drepturile prevăzute în prezenta directivă pot fi transferate, cesionate sau pot face obiectul unor contracte de licență, fără a aduce atingere legislației interne relevante privind dreptul de autor sau drepturile conexe.” În ceea ce privește excepțiile sau limitările, considerentul (35) conține următorul enunț: „În cazul în care titularul dreptului a fost deja plătit în altă formă, de exemplu, sub forma unor redevențe din contractul de licență, nu se mai poate face o plată specifică sau separată.” Potrivit considerentului (44), astfel de „excepții și limitări nu pot fi aplicate într-un mod care [...] să intre în conflict cu exploatarea normală a operei sale sau a altor obiecte protejate”. Considerentul (45) are următorul cuprins: „Excepțiile și limitările menționate la articolul 5 alineatele (2), (3) și (4) nu ar trebui [...] să împiedice definirea relațiilor contractuale destinate să asigure compensații echitabile titularilor de drepturi în măsura în care legislația internă permite acest lucru.” În privința utilizării măsurilor tehnice destinate prevenirii sau limitării reproducerilor, considerentul (51) enunță: „Statele membre trebuie să promoveze măsurile voluntare luate de titularii de drepturi, inclusiv încheierea și punerea în aplicare a unor acorduri între titularii de drepturi și alte părți implicate, pentru a permite atingerea obiectivelor anumitor excepții sau limitări prevăzute de legislațiile interne în conformitate cu prezenta directivă.” În sfârșit, considerentul (52) adaugă: „La aplicarea unei excepții sau limitări privind copierea privată în conformitate cu articolul 5 alineatul (2) litera (b), statele membre trebuie, de asemenea, să promoveze utilizarea măsurilor voluntare pentru a permite atingerea obiectivelor unei astfel de excepții sau limitări.”

118. În plus, articolul 5 alineatul (5) din directivă precizează că excepțiile și limitările prevăzute în special la articolul 5 alineatele (2) și (3) se aplică numai „în anumite cazuri speciale care nu intră în conflict cu exploatarea normală a operei sau a altui obiect protejat și nu aduc în mod nejustificat atingere intereselor legitime ale titularului dreptului”<sup>62</sup>. În ceea ce privește măsurile tehnice destinate prevenirii sau limitării reproducerilor și în contextul excepțiilor sau al limitărilor prevăzute în conformitate cu articolul 5 alineatul (2) litera (a), (c), (d) sau (e) sau cu articolul 5 alineatul (3) litera (a), (b) sau (e), articolul 6 alineatul (4) menționează măsurile voluntare „luate de către titularii de drepturi”, inclusiv acordurile „dintre titularii de drepturi și alte părți implicate”.

119. În lumina acestor considerente și dispoziții, apar necesare anumite precizări legate de abordarea de bază. Deși apreciem că scopul considerentului (30) nu a fost acela de a se referi la excepțiile și la limitările prevăzute în aplicarea directivei, este clar că legiuitorul a urmărit ca acordurile contractuale să coexiste cu astfel de excepții sau limitări. Totuși, limitele acestei coexistențe nu sunt clar definite și nici nu sunt indicate în linii mari. Considerăm, prin urmare, că statele membre trebuie să beneficieze de o anumită marjă de apreciere în această privință.

120. Această marjă de apreciere trebuie să fie însă limitată, iar abordarea Comisiei ni se pare corectă, ținând seama în special de principiul de bază identificat de noi drept punct de plecare pentru analiză. Această abordare este, în esență, următoarea. Orice excepție sau limitare adoptată trebuie să își conserve natura. Atunci când astfel de excepții și limitări se aplică și în limitele aplicării lor, titularii de drepturi nu mai au posibilitatea legală de a autoriza sau de a interzice reproducerea operelor lor de către terți ori de a solicita repararea prejudiciilor cauzate prin reproducerea neautorizată. Atunci când compensația echitabilă nu este impusă sau prevăzută de lege, nu mai rămâne nimic de adăugat. În

62 — A se vedea punctul 9 de mai sus.

schimb, atunci când compensația echitabilă este prevăzută (indiferent că a fost introdusă prin directivă sau a fost alegerea statelor membre), statele membre au posibilitatea de a dispune că titularii de drepturi pot fie să renunțe la orice pretenție privind compensația echitabilă, fie să își pună la dispoziție operele în vederea reproducerii în cadrul unui acord contractual (de exemplu, printr-o creștere adecvată a prețului de bază), ceea ce le-ar permite să obțină o compensație echitabilă în schimbul reproducerilor efectuate în viitor de cei care le achiziționează operele.

121. Este clar că titularii de drepturi care aleg una dintre cele două opțiuni nu mai pot pretinde nicio retribuție finanțată din fondurile de tipul celor constituite cu ajutorul redevenței în discuție în litigiile principale, iar redevența trebuie calculată în așa fel încât să ofere o compensație echitabilă numai titularilor care nu au optat pentru astfel de soluții. În plus, oricare ar fi prevederile contractuale convenite între titularii de drepturi și cei care le achiziționează lucrările, acestea nu trebuie să restricționeze drepturile celor din urmă acordate în baza unei excepții sau a unei limitări aplicabile și nici să aibă ca obiect redevențe care depășesc „compensația echitabilă” în sensul directivei.

*Prima întrebare: relevanța directivei ratione temporis*

122. Rămâne de stabilit în ce măsură interpretarea directivei trebuie luată în considerare în perioada relevantă pentru litigiile principale.

123. Din dosare reiese că aceste litigii au ca obiect dispozitive comercializate între 1 ianuarie 2001 și 31 decembrie 2007.

124. Directiva a fost publicată și a intrat în vigoare numai la 22 iunie 2001. Prin urmare, ea nu prezintă relevanță pentru interpretarea dreptului național în privința evenimentelor anterioare acestei date.

125. Statele membre au fost obligate să adopte actele cu putere de lege și actele administrative necesare pentru a se conforma directivei până la 22 decembrie 2002. Se pare însă că Germania a definitivat procesul de transpunere abia la 13 septembrie 2003<sup>63</sup>.

126. Cu toate acestea, prin aplicarea dreptului intern, instanțele naționale trebuie să interpreteze pe cât posibil acea lege în lumina textului și a finalității directivei în cauză în scopul atingerii rezultatului urmărit de aceasta și să se conformeze, prin urmare, dispozițiilor articolului 288 al treilea paragraf TFUE<sup>64</sup>. Această obligație se aplică însă numai după expirarea perioadei de transpunere a directivei<sup>65</sup>. Până la acea dată și de la data intrării în vigoare a directivei, singura cerință este ca instanțele statelor membre să se abțină pe cât posibil de la orice interpretare care ar putea compromite substanțial, după expirarea perioadei de transpunere, atingerea obiectivului urmărit de directivă<sup>66</sup>. Pe de altă parte, se poate considera că în domeniul de aplicare al unei directive intră nu numai dispozițiile naționale al căror obiectiv expres este transpunerea acelei directive, ci, începând de la data intrării în vigoare a directivei respective, și dispozițiile naționale preexistente susceptibile care pot asigura conformitatea dreptului național cu aceasta<sup>67</sup>.

63 — A se vedea nota de subsol 18.

64 — A se vedea un exemplu recent: Hotărârea din 24 mai 2012, Amia (C-97/11, punctul 28).

65 — A se vedea Hotărârea din 4 iulie 2006, Adeneler și alții (C-212/04, Rec., p. I-6057, punctele 113-115).

66 — A se vedea Hotărârea Adeneler și alții, citată la nota de subsol 65, și Hotărârea din 23 aprilie 2009, VTB-VAB și Galatea (cauzele conexate C-261/07 și C-229/07, Rep., p. I-2949, punctul 39).

67 — Hotărârea VTB-VAB și Galatea, citată la nota de subsol 66 (punctul 35).

127. Prin urmare, orice dispoziție relevantă din dreptul național trebuie interpretată în conformitate cu directiva în privința întregii perioade de după 22 decembrie 2002. În ceea ce privește perioada cuprinsă între 22 iunie 2001 și 22 decembrie 2002, nu se impune o astfel de interpretare, cu condiția ca interpretarea aleasă să nu compromită substanțial atingerea ulterioară a obiectivului urmărit – deși nu există un principiu general sau o dispoziție a dreptului Uniunii care să împiedice o instanță națională să își interpreteze dreptul intern în conformitate cu o directivă înainte ca perioada de transpunere să fi expirat.

128. Aceasta înseamnă, printre altele, că atunci când un stat membru a prevăzut o excepție sau o limitare a dreptului de reproducere în conformitate cu articolul 5 alineatul (2) literele (a) și/sau (b) din directivă, acesta este obligat să se asigure că titularii primesc o compensație echitabilă pentru orice evenimente relevante de după 22 decembrie 2002, dar, în principiu, nu în mod necesar și înainte de această dată.

129. Totuși, potrivit articolului 10 alineatul (2) din directivă, aceasta se aplică fără să aducă atingere actelor încheiate sau drepturilor dobândite înaintea datei menționate. Suntem în prezența unei norme specifice, care pare să prevină interpretarea dreptului național în conformitate cu directiva, dacă o astfel de interpretare ar afecta „actele încheiate” înainte de 22 decembrie 2002.

130. Nu este ușor de înțeles ce înseamnă „acte încheiate” atunci când compensația echitabilă este obținută printr-o redevență aplicată vânzării de dispozitive destinate să realizeze reproduceri mai degrabă decât actelor de reproducere în sine. Marea majoritate a dispozitivelor comercializate între 22 iunie 2001 și 22 decembrie 2002 vor fi fost capabile să efectueze și vor fi efectuat reproduceri după această din urmă dată<sup>68</sup>.

131. În cursul ședinței, Comisia a explicat Curții geneza directivei.

132. Atât în versiunea inițială, cât și în cea modificată a propunerii de directivă (nici Comitetul Economic și Social, nici Parlamentul European nu au făcut comentarii cu privire la dispozițiile în litigiu), articolul 9 alineatele (2)-(4) avea următorul cuprins:

„(2) Prezenta directivă se aplică fără a aduce atingere oricărui act de exploatare desfășurat anterior [termenului de transpunere a directivei].

(3) Prezenta directivă nu afectează contractele încheiate sau drepturile dobândite înainte de intrarea sa în vigoare.

(4) Fără a aduce atingere alineatului (3), contractele având ca obiect exploatarea de opere și a altor obiecte protejate aflate în derulare [la expirarea termenului de transpunere] sunt guvernate de prezenta directivă la 5 ani de la data intrării ei în vigoare, dacă nu au ajuns la termen înaintea acelei date.”

133. Expunerea de motive a propunerii inițiale avea următorul cuprins:

„2. Alineatul (2) exprimă un principiu general potrivit căruia directiva nu are efect retroactiv și nu se aplică actelor de exploatare a operelor și a altor tipuri de obiecte protejate desfășurate înaintea termenului la care directiva trebuie transpusă [...]

68 — Mai multe părți care au depus observații susțin că imprimantele și calculatoarele au un ciclu de viață obișnuit de trei până la patru ani. Același raționament (deși nu neapărat aceeași durată obișnuită de viață) s-ar aplica atunci când redevențele sunt percepute, înainte de orice reproducere, pentru vânzarea unor suporturi de memorie vide în vederea compensării echitabile a reproducerilor unor opere audio sau audio-video.

3. Alineatele (3) și (4) stabilesc un alt principiu general potrivit căruia contractele încheiate și drepturile obținute înainte ca părțile să fi putut avea cunoștință despre adoptarea directivei nu sunt afectate de aceasta din urmă, anumite «contracte vechi» fiind, prin urmare, excluse din sfera sa de aplicare. [...]”

134. Formularea finală adoptată reflectă Poziția comună a Consiliului din 28 septembrie 2000, în care s-a afirmat: „La articolul 10, Consiliul a preferat să combine o parte a articolului 9 alineatul (3) din propunerea modificată a Comisiei cu alineatul (2) și să elimine restul alineatului (3), precum și întreg alineatul (4), considerând mai potrivită rezolvarea problemelor legate de interpretarea contractelor la nivelul dreptului național.”<sup>69</sup>

135. Prin urmare, pare clar că intenția legiuitorului la momentul adoptării articolului 10 alineatul (2) din directivă era să împiedice ca directiva să afecteze actele de exploatare, cu alte cuvinte, în speță, actele de reproducere efectuate înainte de 22 decembrie 2002.

136. Mai mult, este necesară luarea în calcul a faptului că de câțiva ani Germania asigură o astfel de compensație care ia forma unei redevențe pentru comercializarea dispozitivelor capabile să realizeze reproduceri pe durata mai multor ani și că un astfel de sistem a funcționat chiar înainte de intrarea în vigoare a directivei; trebuie luată în considerare și jurisprudența Curții, care exclude pe durata aferentă transpunerii directivei interpretarea acesteia într-un mod care ar putea compromite serios atingerea obiectivului urmărit după expirarea termenului de transpunere. Considerăm, prin urmare, că cea mai logică interpretare este cea potrivit căreia, de la data intrării sale în vigoare, la 22 iunie 2001, legislația națională care reglementează compensația echitabilă trebuie interpretată luând în considerare directiva, în așa fel încât să se asigure că obiectivul constând în prevederea unei astfel de compensații pentru actele de reproducere care au loc începând cu 22 decembrie 2002 nu este serios compromis prin modul în care o redevență destinată să furnizeze autorilor o compensație echitabilă este aplicată vânzărilor de dispozitive anterioare acestei date; directiva nu privește însă actele de reproducere efectuate înainte de 22 decembrie 2002.

## Concluzie

137. În lumina considerațiilor de mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebările adresate de Bundesgerichtshof după cum urmează:

- „– În cadrul articolului 5 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională expresia «reproduceri pe hârtie sau orice suport similar, realizate prin folosirea oricărui tip de tehnici fotografice sau prin alt proces cu efecte similare» trebuie interpretată în sensul că face trimitere numai la reproducerile unor originale analogice a căror imagine este capturată prin mijloace optice. Expresia menționată include reproducerea prin procese care implică, într-o fază intermediară, memorarea unei imagini digitale pe un calculator sau pe un dispozitiv de memorie, cu condiția ca procesul în ansamblul său să fie efectuat de o singură persoană și/sau printr-o singură operațiune.
- Atunci când un stat membru a prevăzut, în conformitate cu articolul 5 alineatul (2) sau (3) din Directiva 2001/29, o excepție sau o limitare a dreptului de reproducere menționat la articolul 2 din aceeași directivă, iar compensația echitabilă datorată pentru reproducerile analogice în temeiul acelei excepții sau limitări provine dintr-o redevență aplicată dispozitivelor capabile să realizeze astfel de reproduceri, o instanță națională care dorește să afle dacă o astfel de redevență respectă principiul egalității de tratament atunci când reproducerile sunt efectuate cu ajutorul unui lanț de dispozitive conectate unele la altele ar trebui să examineze modul în care

<sup>69</sup> — Punctul 51 din expunerea de motive.

este calculată redevența pentru fotocopiatoare și să examineze în ce măsură acel calcul poate fi transpus la un asemenea lanț de dispozitive. Instanța ar trebui să stabilească dacă aplicarea redevenței asupra unui astfel de lanț de dispozitive sau asupra unora dintre dispozitivele implicate asigură un just echilibru între drepturile și interesele titularilor de drepturi și ale utilizatorilor. Aceasta ar trebui să verifice în special dacă nu există nicio discriminare nejustificată nu numai între importatorii sau distribuitorii de dispozitive (în care sunt incluse alte dispozitive cu funcții asemănătoare), ci și între cumpărătorii diferitelor tipuri de dispozitive, care, în cele din urmă, vor suporta redevența.

- Articolul 5 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2001/29 permite statelor membre să stabilească dacă și în ce măsură trebuie plătită compensația echitabilă atunci când titularii de drepturi nu aplică măsuri tehnice, în pofida disponibilității lor.
- Atunci când un stat membru a prevăzut, potrivit articolului 5 alineatul (2) sau (3) din Directiva 2001/29, excepții și limitări ale dreptului de reproducere menționat la articolul 2 din aceeași directivă, titularii de drepturi în cauză nu mai au posibilitatea de a exercita niciun control asupra reproducerii operelor lor prin autorizarea sau prin refuzul autorizării. Atunci când prevăd o compensație echitabilă în astfel de împrejurări, statele membre pot să permită totuși titularilor de drepturi fie să renunțe la orice pretenție cu privire la compensația echitabilă, fie să își pună operele la dispoziție în cadrul unui acord contractual care să le permită obținerea unei compensații echitabile pentru orice reproducere viitoare. În oricare dintre aceste ultime cazuri, dreptul titularului la compensație echitabilă ar trebui considerat epuizat și nu ar trebui luat în considerare pentru a calcula finanțarea sistemului general al compensației echitabile.
- La interpretarea unei legislații naționale care prevede compensația echitabilă trebuie să se țină seama de Directiva 2001/29 de la data intrării sale în vigoare, la 22 iunie 2001, în așa fel încât să se asigure că obiectivul constând în prevederea unei astfel de compensații pentru actele de reproducere efectuate începând cu 22 decembrie 2002 nu este serios compromis prin modul în care o redevență destinată să furnizeze autorilor o compensație echitabilă este aplicată vânzărilor de dispozitive anterioare acestei date. Directiva nu se aplică însă actelor de reproducere efectuate înainte de 22 decembrie 2002.”